

Ampigáaman-εεε Nelmuoyamma

Seεε daayo huoya-maama-i Yesu-Kirsa yaa caraaya Nsāa-i baa-ma aa ce u nyegēη-ma hã Diilon-đūη-baamba-i ba da ba suo-ma.

Huongu fanḡu-na, *Oromε ba *jāmatigi taa u ce Diilon-đūη-baamba-i kpāncōlgūo wuo ba cie nie yan ufanjo-i aa ce Yesu-Kirsa yaa ba Yuntienjo-i ta ba jaal-o. Seεε daayo dii sirēiηa Diilon-đūη-baamba-na Diilon-hūmelle wuosaanḡu-na. Uu dii ηaa gbānalāanḡu, bīmbaamba-i baa nelbiliemba-i baa *dōrpōpuorbiemba-i ba ce wεima-i baa banna. U gbuyaa baa āntigāama: Bimbīpiēlni dii, dadāa-niini dii, jūηo dii, *Tūmbilonjo dii baa u dōrηo, saasorcienjo dii; ba haa u yerre-i *Babilōni-i. Babilōni-i nelle nan yerre-i dumaanjo-na, ηga di maacemma saa naa fa ku'i cie seεε daayo-na ba haa di yerre-i saasorcienjo-na. Bimbīpiēlni pigāan fafaanḡu, dadāa-niini pigāan yaahuolo. Jūηo pigāan *Sitāni-i. Tūmbilonjo-i baa u dōrηo-i, Yesu yaa baa Diilon-đūη-baamba-i. Bimbīnni bōi dii, nii dii niehā-niehāi. Niehāi pigāan Diilonjo beyufienja yaa-i.

Seεε domma-na, Yesuη caraaya Nsāa-i a wan maman baa-yo *Asi Diilon-đūη-baamba maama-na, ma yaa dii (sap. 1-3). Asi fanjo yaa, ban bīη-yonj Turki-i nyunḡo-i-na.

Ku huonḡu-na, *Diilon-Yallen kãa baa-yo dōrō-i-na u ka da maman, u waan ma yaa-i (sap. 4-22). Wuō yiinḡu dii baa yiinḡu, Diilonjo ka kor baman

haa ba nanḡa yuḡ hiere aa nyaar-yuḡ, aa kḡsuḡḡ
Sītāni-i baa u huḡḡ-baamba-i hiere. U ka hiel
hiēfēlemma baa dḡrfēḡḡ a tiēna baa u baamba-i.

Domma

¹ Nelma maḡ naa fuḡ aa Diiloḡḡ hā Yesu-Kirsa-i
baa-ma u duḡ puure-mēi piḡāaḡ u cāarāamba-i,
ma yaa dii sēbē daayo-na. Nelma famma ka doḡḡ
ta ma ce yibienḡ daaya-na. Yesu-Kirsa puḡraa u
*dḡrpḡpuḡrbiloḡḡ-i baa nelma famma-i u ka tūnu
u cāarāḡḡ-i Nsāa-i baa-ma. ² Nsāa uḡ daa ma-
maḡ, Yesu-Kirsaḡ puḡraa ba ji tūnu-yuḡ baa Di-
iloḡḡ-nelma maḡ, u waḡḡ ma yaa-i sēbē daayo-na.
³ Nelma famma cemmanḡ-huḡḡḡ hii ti, a ce du-
maḡḡḡ-na, umaḡ duḡ kalaḡ sēbē daayo-i, kutienḡḡ
yungu dḡlaa. Bamaḡ da ba bi nu u huḡya-maama-i
aa bel-ma nammu hāi, kutaamba yunni bi dḡlaa.

Nsāa jaaluḡḡ-i

⁴ Muḡ Nsāa, muḡmēi nyēḡāaḡ sēbē daayo-i da mi
hā Diiloḡḡ-dūnni niehāi maḡ dii *Asi-i-na. Diiloḡḡ
maḡ dii, u yaa waa, u yaa ka waa; fuḡ baa yaleiḡa
niehāi* maḡ u caaḡḡ-na ba kāyā-nei aa fē na
hḡmmu-i. ⁵ Yesu-Kirsa fuḡ maḡ sa ciēḡ huhurma
baa Diiloḡḡ-nelma-i, u bi kāyā-nei aa fē na hḡmmu-i.
U yaa siire igēna kuomba hḡlma-na, aa u yaa
yuntaamba-i hiere hiēma-na ba yuntienḡḡ-i.

I maama dḡlnu *Kirsa-i. U siyaa ce u fereḡ
tāmmanḡ-kūḡḡ a hūu-ye i āmbabalma nyisēnni-
na. ⁶ U ciē-ye u nelle taḡḡ miē aa tiraa ce-
ye jigāntaanḡ miē i diē tiē cāa u To-i Diiloḡḡ-i.

* **1:4** Yaleiḡ daaya piḡāaḡ *Diiloḡḡ-Yalle yaa-i.

Bəbəima-i baa fəŋgōtesinni gbie baa u yaa-i hōnni-na hiere. Ma cie!

⁷ Niēŋ u yaa juəŋ daayo duherru-na.†

Nuomba-i hiere ba yufelle ka haa-yuə.

Halle bamaŋ fūə-yo baa puəluŋgu-i ba ka da-yo.‡

Nuomba-i nilēiŋa-na hiere ba ka haa ba nammu-i
ba yunnin ta ba kaal u maama-na.

Ninsono! Ma ka ce.

⁸ Itieno-i Diilono-i Weimantieno maŋ dii, u yaa waa, u yaa ka waa; u ciēra wuə: «Muəmei yaanŋa-i, muəmei huonŋu-i.»

Yesu pigāaŋ Nsāa-i baa u fere

⁹ Muə Nsāa, muəmei dii baa-na Yesu-Kirsa horre-na. Mulieduəma yaa haan-yie, Diilon-nellen-baan miēmei hiere, aa i nyaarāa Yesu-i-na nyaarduəma yaa hiere. Ba bilaa-mi kā baa-mi Patiməsi, dii dāmmaŋ-nuoraanŋu holle-na, wuə mi cie nie ta mi waŋ Diilon-nelma-i baa nuomba-i mi pigāaŋ-ba Yesu-Kirsaŋ juə baa ninsono maŋ.

¹⁰ Baŋ naana yiinŋu maŋ ta ba jaal Itieno-i kuŋ juə hi, *Diilon-Yal die sire-mie. Mie mi ne da molo piiye mi huon-yaŋŋa-na da gbagaga ŋaa ba bu yerre. ¹¹ Kutieno taa u piiye wuə: «Niŋ dan mamaŋ, nyegēŋ-ma sebe nuə ŋ saan-ma ŋ hā nilēiŋa niehāi waan daaya Diilon-dūŋ-baamba-i: Efesi, Simine, Pergamu, Tiyatire, Sardesi, Filadelfi a naara La-wodise.»

¹² Mi mielāa ku yaa da mi ne uman piiyen baa-mi, a da sēne-fitimbaa niehāi. ¹³ Fitimbaa daaba hōlma-na, moloŋo nanŋo waa yiēra ŋaa

† **1:7** Niēŋ Daniel sebe-i-na (Daniel) 7.13 baa Marke sebe-i-na 14.62.

‡ **1:7** Sakari (Zacharie) 12.10, Nsāa 19.37

Molon-Bieņo, uu naa dii jonjorbuo aa pēyē-yuo u pāmpīnanga-na baa sēne-kpānkpaanġu. ¹⁴ U yunġu naa gbuu pu da cagaa aa u yufieņa ta a caa ņaa dāamu. ¹⁵ U gbeini taa ni caa ņaa da ba kul kōvēllun-bīnkūngu-i aa hu-ku kuņ caa dumaa, aa u yalle waa ņaa hūnjulamman duņ dumaa. ¹⁶ Mōeņa niehāi waa u nadienġa-na aa jigāpōruoņġu nanġu waa u nunġu-na, ku waa yammu hāi aa ku maama saa naa fa baa dōdōlma-i. U yaanġa taa ka carra ņaa bāan da ku hi yuhuoņġa-i kuņ carranġ dumaa. ¹⁷ Miņ daa-yo, mi pāņ cii nanyir u caanġu-na. U haa u nadienġa-i mie aa cira: «Baa yaņ ņ holle tie. Muōmei dielūo-i, muōmei tuogbuole-i, ¹⁸ muōmei Cicēlmantieno-i. Mii naa ku, ņġa fiefie-i-na mi siire waa cicēlma, mi ka tē gbula. Kuliinġu-i baa kuoņ-nelle-i hiere nii dii mei nanġ-na. ¹⁹ Terienġu fanġu-na, nyegēņ niņ daa mamanġ: Mamanġ cieņ fiefie-i-na baa mamanġ ka jo hiere, nyegēņ-ma. ²⁰ Aa niņ daa mōeņa niehāi man mi nadienġa-na daaya-i, baa sēne-fitimbāa niehāi-baan daaba-i, yaņ mi waņ ni yunġu-i pigāan-ni: Mōeņa niehāi-waan daaya yaa *dōrpōpuōrbiemba man nieyaņ Diilon-dūņ-baamba man nilēiņa niehāi-waan daaya-na§, aa fitimbāa niehāi-baan daaba yaa Diilon-dūņ-baamba man nilēiņa niehāi-waan daaya-na.»

2

Yalle manġ kaa Efesi Diilon-dūņ-baamba wulaa

¹ «Nyegēņ sebe ņ waņ baa *dōrpōpuōrbilono manġ nieyaņ Efesi Diilon-dūņ-baamba-i wuo: «Mōeņa niehāiņ yeņ umanġ nadien-na-i, aa u

§ 1:20 Nilēiņa fanġa yaa verse 11-na.

tuō wuōra sēne-fitimbaa niehāi-baamba hōlma-na, u nuŋ-āndaanŋu yaa daaku: ² Mi suō na maacemma-i baa na muliema-i baa na pāama-i hiere. Mi suyaa miε na sa gbāa ko na hōmmu-i baa nelbabalaamba-i. Bamaŋ karaaŋ coima-i wuō mei *pōpuōrbiemba, na firiiye-bei. ³ Na hinu pāama, na mulāaŋ mei maama-na aa na kūōma saa ji seŋ yinduōŋgu. ⁴ Nga nelma diei dii ma sa dōlnu-miε baa-na: Mi maamaŋ taa ma dōlnu-nei dumaa dielūō-i-na, ma sa tiraa dōlnu-nei dumaa fiεfiε-i-na. ⁵ Jōgaan na ne kuŋ ŋa naa waa dumaa yiinaa-i-na baa fiεfiε-i, ku saa piε ku-naa! Yaan aa na ta na ce nan taa na ce dumaa dielūō-i-na. Da na yagar, mi ka jo ji biε na fitiŋuō-i halaŋ-yo u terienŋu-na. ⁶ Kumaŋ dōlaan-miŋ baa-na ku yaa daaku: Nikola-baamba maacemmaŋ balannuŋ muōŋo-i dumaa, ma bi balannu namaaŋo-i dumei.»

⁷ «*Diilonŋ-Yallen wanŋ mamaŋ baa Diilonŋ-dūŋ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanŋ duō u ka nu, u nu! Da ku saa yar umanŋ, cicēlmanŋ-tibiinŋu manŋ dii Diilonŋ-suōŋgu-na*, mi ka hā kutienŋo-i kufanŋu bienŋa yaa u wuo.»

Yalle manŋ kaa Simine Diilonŋ-dūŋ-baamba wulaa

⁸ «Nyegēŋ sebe ŋ wanŋ baa *dōrpōpuōrbilonŋo manŋ niēyan Simine Diilonŋ-dūŋ-baamba-i wuo: ⟨Umanŋ dielūō-i baa tuogbule-i, umanŋ naa ku aa sire, u ciēra: ⁹ Mi suō na muliema-i baa na nawalsinni-i. Nga coima saa fa, nawalaanŋ namaa sī, waanŋ namaa. Baŋ biēnanŋ na yireiŋa-i

* **2:7** Cicēlmanŋ-tibiinŋu: Niēŋ ku kūŋgu-i Miwaanŋo jīnammanŋ-sebe-i-na 2.8-9 baa Ampigāamaŋ-sebe-i-na 22.2.

bienamma maŋ, mi suyaa-ku. Bamaŋ cieŋ ku-faŋgu-i ba ciēra bafamba *Yuifubaa, a ne da Yui-fukireiŋa sī; ba hieroŋo-i hiere Sitānitaamba!
 10 Baŋ ka haa muliema maŋ nei, baa na yaŋ ma tie na huleiŋa-i. Na saa da, *Sitāni ka ce ba dii banamba na hōlma-na kaso a sagalla-nei ne. Ba ka ce-na sūlma-i yinni cīncieluo. Da ba fiē'a ba ka ko-na, baa na cīina Diiloŋo hūmelle-i. Mafaŋ da ma ce, mi ka pā-na baa cicēlma maŋ sa tīeŋ dede.»

11 «*Diiloŋ-Yalleŋ waŋ mamaŋ baa Diiloŋ-dūŋ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umaŋ duo u ka nu, u nu! Da ku saa yar umaŋ, hāaliŋ-kuliŋgu yufelle-yuo.»

Yalle maŋ kaa Pergamu Diiloŋ-dūŋ-baamba wulaa

12 «Nyegēŋ sebe ŋ waŋ baa *dōrpōpuōrbiloŋo maŋ nieyaŋ Pergamu Diiloŋ-dūŋ-baamba-i wuo: Jigāpōruoŋgu yeŋ baa umaŋ, u piye baa-na. U jigāŋga dii baa yammu hāi aa ku maama saa fa baa dōdōlma-i. U ciēra wuo: 13 «Mi suo na nelle-i. Mi suyaa miē *Sitāni yaa di tieno-i. Nga na bilaa mi maama-i kpelle cor, a ce halle baŋ fiē ko Antipasi-i yibieŋa maŋ nuo-i na Sitāni-nelle-na, na saa cīina-miē. Antipasi saa tuo kar u huoyasaŋga baa Diiloŋ-nelma-i. 14 Nga nelma diei dii ma sa dōlno-miē baa-na: Na hōlma-na, nuamba namba cuu Balamu āndaŋgu huōŋ-nu. A ne da u yaa pigāaŋ Balaki-i u tāal *Isirahēl-baamba-i dii-ba cufieŋ-kūōma wuoma-na baa biŋwosīnni cemma-na.† 15 A naara kufaŋgu-i,

† 2:14 Balamu-i baa Balaki-i: Nieŋ ba kūŋgu-i Kāmman-sebe-i-na (Nombres) 25.1-2; 31.16.

nuamba namba bi cuu Nikola-baamba huon-nu na hølma-na. ¹⁶ Terienḡu fanḡu-na, da na saa bir na cilu-i, ku sie vaaya, mi ka kã kutaamba huon-nu baa jigãpõruonḡu maḡ mi nuḡu-na.»

¹⁷ «*Diilon-Yalleḡ waḡ mamaḡ baa Diilon-dũḡ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanḡ du-i u ka nu, u nu! Da ku saa yar umanḡ, mi ka hã-yo *mani maḡ fuyaa u tu-i wuo aa bi hã-yo tãmpẽpilande. Yefelɛlle nyegãaḡ tãmpẽlle fande-na. Da ma hel fu-i-na, molo sa su-i yerre maḡ nyegãaḡ-die.»

Yalle maḡ kaa Tiyatire Diilon-dũḡ-baamba wulaa

¹⁸ «Nyegẽḡ sebe ḡ waḡ baa *dõrpõpuõrbilonḡ maḡ niyaḡ Tiyatire Diilon-dũḡ-baamba-i wuo: <Diilon-Bieḡo-i, umanḡ u yufienḡa caa ḡaa dãamu aa u gbeini ta ni caa ḡaa kõvẽllu, u cierra wuo: ¹⁹ Mi su-i na maacemma-i, aa su-i na nel-nyulmu-i, aa su-i wuo na haa na nanḡa miɛ, aa tiraa su-i na pãama-i. Mi daa nanḡ kãyaḡ banamba-i dumaa. Mi suyaa miɛ na vaa na ferɛ fiɛfiɛ-i a yaḡ d̄ielũ-i-na. ²⁰ ḡaa nelma diei dii ma sa dõlnu-miɛ baa-na: Na tiera ciḡ daayo nuonḡu-i na cor. Mi gbẽ Sesabel yaa-i. Mi daayo s-i wuo Diilonḡ'i puõraa-yo. U kar coima. U tãal mi cãarãamba-i u dii-ba biḡwosĩnni cemma-na baa cufienḡ-kũõma wuoma-na. ²¹ Mi hãa-yo huonḡu wuo s̄i u ka nanna, ḡaa u sa taara u nanna u biḡwosĩnni-i. ²² Mi ka ce u galla yaahuol-gallamma. Bamaḡ ciḡ biḡwosĩnni-i baa-yo hiere, mi ka bi haa yaahuolo bei, mi saa yagar-ma da ba hiel ba gboluonḡu ciḡ daayo biḡwosĩnni-na. ²³ Mi ka ko u huonḡ-baamba-i ku

yaa Diilonḡ-dūḡ-baamba-i nileiḡa-na hiere ba ka suḡ wuḡ muḡmei suyaan nelbiliemba kusūnni-i baa ba hḡmmu-i. Mi ka pā-na hiere a saa baa nanḡ ciε kumanḡ na da-na-diei-na hiere.‡

²⁴ «Aa yanḡ namaa namanḡ saa cu ciεḡ daayo huonḡ-nu Tiyatire-i-na, banḡ bīḡ kumanḡ wuḡ «Sitāni-kusūḡḡ» na saa taara na suḡ-ku, a ce dumaanḡo-na mi siε yuu-na baa weiḡma. ²⁵ Nḡga ma diei dii: Nanḡ nuḡ mi nuḡḡ-i duma a hūu-ku, bilaanḡ-kuḡ kpelle dumei fuḡ mi jomma.

²⁶ «Da ku saa yar bamanḡ, bamanḡ da ba gbāa ce mi huḡḡa-i ji hi mi jommanḡ-yiḡḡ-i, mi ka haa kutaamba-i nileiḡa yunḡ-nu.

²⁷ Ba ka ta ba ce ba fḡḡḡtesīnni-i baa kḡllunḡ-bḡεḡa; umanḡ duḡ ce ba muonu-yuḡ ḡaa ba muyaanu bituonḡ.§

²⁸ «Fḡḡḡū faḡo-i muḡmi daa-yo mi To yaa wulaa-i; mi ka hā kutaamba-i baa-yo. Mi ka bi hā-ba cuomḡele.»

²⁹ «*Diilonḡ-Yallenḡ wanḡ mamanḡ baa Diilonḡ-dūḡ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanḡ duḡ u ka nu, u nu!»

3

Yalle manḡ kaa Sardesi Diilonḡ-dūḡ-baamba wulaa

¹ «Nyεḡḡḡ seβε ḡ wanḡ baa *dḡrpḡpuḡrbilonḡ manḡ niεyanḡ Sardesi Diilonḡ-dūḡ-baamba-i wuḡ:

‡ **2:23** Niεḡ Gbeliemanḡ-nalāanḡu-na (Psaume) 62.13 baa Seremi seβε-i-na (Jérémie) 17.10. § **2:27** Gbeliemanḡ-nalāanḡu 2.8-9.

⟨Diilonḡ-Yaleiḡa niehãĩ* yenḡ baa umanḡ, baa mœḡḡa niehãĩ-i; u ciẽra wuɔ: Mi suɔ na maacemma-i. Nuɔmba daa nie sĩ naa dii cicẽlma, a ne da na kuu. ² Bige-i ciẽ mi wanḡ-ma dumaanḡ-na? Mi nie da na weima sa hel Diilonḡ-yufellenḡ. Terienḡḡu fanḡḡu-na, siirenḡ! Aa kuufafaanḡḡu manḡ tĩyãa cẽlle-kũḡḡu-i na wulaa, na ne-ku dei ku baa ji kusirre gbuo! ³ Nanḡ nuɔ Diilonḡ-nelma-i dumaa aa hũu-ma, yaanḡ ma maama ta ma tĩenu-nei na wuɔ ma hũmelle-i dei aa na nanna na cilɔbabalanḡ-o-i. Da na saa sire yiẽra na gbeiniḡ, mi ka jo ji tugol-na ḡaa cuoyuo muɔ. Aa ma maaraa-na na suɔ miḡ ka jo huɔḡḡu manḡ nuɔ-i.† ⁴ Nḡa banamba dii na hɔlma-na Sardesi-i-na, ba saa guɔla ba ferẽ. Kufanḡḡu taamba yaa gbãa piẽ-mi. Ba ka dii jonḡgorpiẽlmba i tie wuɔra.

⁵ « ⟨Terienḡḡu fanḡḡu-na, da ku saa yar umanḡ, kutienḡo ka bi dii jonḡgorpilanḡo bafamba temma-i, aa mi sa ji hur u yerre-i gbula cicẽlmanḡ-sebẽ-i-na‡. Mi ka bi siẽ-ma mi To yaanḡḡa-na baa u dɔrpɔpuɔrbiemba bi yaanḡḡa-na wuɔ kutienḡo-i mei wuonḡ.⟩§

⁶ «*Diilonḡ-Yallenḡ wanḡ mamanḡ baa Diilonḡ-dũḡ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanḡ duɔ u ka nu, u nu!»

* **3:1** Diilonḡ-Yaleiḡa niehãĩ: Da ba cira Diilonḡ-Yaleiḡa niehãĩ, ku saa ce ḡaa Yaleiḡa niehãĩ dii baa Diilonḡ-o-i, ḡḡa ba taara ba pigãanḡ wuɔ u *Yalle dii terni-na hiere aa di suɔ weima-i hiere. † **3:3** Nieḡ Matie sebẽ-i-na 24.43-44; Like sebẽ-i-na 12.39-40; Tes. ðĩẽ. 5.2; Pier hãa. 3.10. ‡ **3:5** Cicẽlmanḡ-sebẽ: Diilonḡ-dũḡ-baamba yireiḡanḡ nyegãanḡ sebẽ manḡ nuɔ-i ba gbẽ u yaa-i. Ba yaa daa cicẽlma manḡ sa tĩenḡ dede-i. Nieḡ Filip. 4.3. § **3:5** Nieḡ Matie sebẽ-i-na 10.32 baa Like sebẽ-i-na 12.8.

Yalle man kaa Filadelfi Diilon-dün-baamba wulaa

⁷ «Nyegēŋ sebe ŋ waŋ baa *dɔrpɔpuɔrbilonɔ man niɛyaŋ Filadelfi Diilon-dün-baamba-i wuɔ: <Diilon-nolŋo man cãlmuɔ sɪ yuɔ, Ninsontienɔ-i, *Davidi dielen yen baa umaŋ, umaŋ duɔ hɪl dūŋgu-i molo sie gbãa biŋ-ku, aa duɔ biŋ-ku molo sie gbãa hɪl-ku, u ciɛra wuɔ: ⁸ Mi suɔ na maacemma-i. Mi suyaa miɛ fōŋgũɔ si dii-nei, ŋga na nuɔ mi nuŋgu-i aa na saa ciina-miɛ. Terienɔgu fanɔgu-na, mi puurii dumelle hã-na, molo sie gbãa suu dumelle fande-i. ⁹ Niɛŋ, Sitãnitaamba man karaaŋ coima-i wuɔ bafamba *Yuifubaa, miŋ ka ce kumaŋ bei ku yaa daaku: Mi ka guor-ba ba ta ba dũuna ba jaal-na. Ba ka suɔ ku yaa nuɔ-i wuɔ na maama dɔlnu-miɛ.* ¹⁰ Naŋ nuɔ mi nuŋgu-i aa vaa na fɛrɛ, yaahuolo man ka jo ji sagalla nuɔmba-i hiere miwaanɔ-na, muɔ mi ka bi kãyã namaanɔ-i yaahuolo daayo-na. ¹¹ Mi jomma saa maa; a ce dumaanɔ-na naŋ hii fuonɔgu man, gbãan molo baa ji bir baa u huonɔgu a ce unaa hũu u maacemma sullu-i.

¹² « <Da ku saa yar umaŋ, mi ka ce-yo tibibuɔ Diilonɔ dubuɔ-i-na, u waa kusuɔŋ-nu'i kudɛi. Mi ka nyegēŋ Diilonɔ yerre-i baa mi yefɛlɛlle-i yuɔ. Aa bi nyegēŋ Diilonɔ nelle yerre-i yuɔ.† Diilonɔ nelle yaa Yerusalemufɛlɛŋo man uŋ saan-yo u hel dɔrɔ-i-na tuɔ hiire u jo.>

¹³ «*Diilon-Yallen waŋ mamaŋ baa Diilon-dün-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umaŋ duɔ u ka nu, u nu!»

* **3:9** Niɛŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 49.23; 60.14. † **3:12** Niɛŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 62.2.

Yalle maŋ kaa Lawodise Diilon-dūŋ-baamba wu-laa

¹⁴ «Nyegēŋ sebe ŋ waŋ baa *dɔrpɔpuɔrbilonɔ maŋ niɛyaŋ Lawodise Diilon-dūŋ-baamba-i wuɔ: <Baŋ bīŋ umaŋ «Ninsoŋo-i», umaŋ sa cieŋ huhurma baa Diilon-nelma-i, Diilon uŋ cie umaŋ hiel bimbinni-i hiere, u ciɛra wuɔ: ¹⁵ Mi suɔ na maacemma-i. Na saa huol, na saa bi fɛ. Naa naa gbɛ na par ma diei! ¹⁶ Naŋ yeŋ hɔlma-na, na saa huol, na saa bi fɛ, mi ka ture-nei taalun temma. ¹⁷ Da na ce na ta na piiye wuɔ namaa waan namaa, wuɔ bimbinni-i hiere nii dii baa namaa. A ne da na saa suɔ wuɔ namei sūntaan namaaŋo-i, namei kuɔŋ hujarre, namei nawalaan namaaŋo-i, namei yirii, namei tāmporni. ¹⁸ Terienɔŋu fanɔŋu-na, mi ka dii nelma na tūnni-na: Da na ta na taara na ce waan namaa kelkel, juɔŋ na ji sã sɛnɛ kerre-i mi wulaa, baa bimbipiɛlni, na ta na dii na cɪnnu na kũma-i, ku yaa senserre siɛ ta di da-na, aa na sã yufien-tiŋgu na ta na dii na yufien-na a ka buɔ na ta na da baa-ya. ¹⁹ Muɔ miŋ dɔl bamaŋ hiere, umaŋ duɔ cāl, mi nuola-yuɔ, mi dii-yo hūmelle-na.‡ Terienɔŋu fanɔŋu-na, gbãan kpelle na nanna na cilɔbabalaŋo-i. ²⁰ Na saa da, muɔmei yiɛraaya daami dumelle yaanɔŋa-na ta mi bī, umaŋ duɔ nu aa siɛ mi suur, i ka wuo niiwuoni-i baa i-naa.

²¹ « <Kuŋ'a ku saa yar muɔŋo-i aa mi kã ka tɛna baa mi To-i u fɔŋgũɔ-i-na dumaa, da ku saa yar umaŋ, mi ka ce kutienɔ jo ji tɛna baa muɔŋo-i dumɛi mi fɔŋgũɔ-i-na.>

‡ **3:19** Bɪncuɔŋ-nelmaŋ-sebe (Proverbes) 3.12; Ebire 12.6.

22 «*Diilonj-Yallenj waŋ mamanj baa Diilonj-dūŋ-baamba-i, ma yaa mafamma-i. Umanj duo u ka nu, u nu!»

4

Baŋ tuɔlnuŋ Diilonjo-i dumaa dɔrɔ-i-na

¹ Kufanŋu huonŋu-na, miε mi tiraa ne a da dumelle nande puurii dɔrɔ-i-na. Miŋ ŋa naa nu moloŋo maŋ piiye baa-mi, umaŋ yalle-i waa ŋaa ba bu yerre, wuo gbε-mi wuo: «Nyugūŋ ŋ jo bande mi ji pigāaŋ-ni mamanj juoŋ bisinuo-i-na.»

² Terduoŋgu fanŋu-na, *Diilonj-Yalle sire-miε. Miε mi ne da mi fεε dɔrɔ. Aa da fōŋgōtaaŋ-teterre nande-i baa moloŋo di dɔrɔ. ³ Kutienjo taa u caa ŋaa jape-tāmpēlle, u caa ŋaa sarduoni-tāmpēlle. Diilonj-poruŋgu naa ciilā teter daade-i. Ku taa ku caa ŋaa emerodi-tāmpēlle*.

⁴ Titienj† komorre baa a naa waa ciilā fōŋgōtaaŋ-teter daade-i. Bincuamba komorre baa ba naa-i waa tiena-yei aa dii bimbipiēlni baa sēne-nyantuolbaa ba yunni-na. ⁵ Teterre maŋ waa hɔlma-na, di taa di nyiesiŋ aa ta di naar ŋaa diilonjo, di taa di bi ce ijieni. Fitimbaa niehāi naa celienj jina di yaanŋa-na. Fitimbaa daaba yaa Diilonj-Yaleiŋa niehāi-waanja-i. ⁶ Fōŋgōtaaŋ-teterre yaanŋa-na, ku waa ŋaa hūmma, da kilekilekile. Da ŋ yiera, ŋ ta ŋ da ŋ yalle-i. Bimuamba namba naa dii-de huonŋa. Ba waa ba naa. Yufienja-i naa gbuo ba yammu-i baa ba honni-i hiere. ⁷ Dielā-wuonjo waa ŋaa jara, hāaliŋ-wuonjo waa ŋaa balyuŋgu,

* **4:3** Tāmpēlle nande-i baŋ biŋ-deŋ dumaanjo-na, ba ce niibilenni baa-de. † **4:4** Titienj daaya bi waa fōŋgōtaaŋ-titienja; ku kaalaaya girekimma-na.

sielin-wuoŋo yaanŋa waa ŋaa nelbilon-yaanŋa aa Naalin-wuoŋo waa ŋaa kuɔcurɔ duɔ tuɔ yuul un yen duma. † 8 Bimuŋ daaba waa baa buncemmu niede-niediei. Ba kūma naa gbuo hiere baa yufienŋa ka hel baa ba buncemmu cicaara-i hiere. Bāanŋu-i baa isuŋgu-i ba bi hāl neini yaa-i. Ba ta ba hāl wuɔ:

«U faa, u faa, u faa,
Itienŋo-i Diilonŋo-i Weimantienŋo
man naa waa, u yaa dii, u yaa ka waa;
u faa kelkel.» §

9 Da ba ta ba hāl ba tuɔlnu fŋŋgōsinnin-teterre Tienŋo-i, uman dii gbula u sa ji kā terienŋu-i, da ba ta ba hāl ba tuɔlnu-yuɔ, ba ta ba gbelien-yo aa ta ba jaal-o. 10 Da ba ta ba ce kufanŋu-i, bincuamba komorre baa ba naa-baanŋ daaba sire dūuna jaal uman dii gbula aa u sa ji kā terienŋu-i. Da ba'a ba ce mafamma-i, ba hiel ba nyantuolbaa-ba-i jina u yaanŋa-na aa cira:

11 «Diilon nuɔ, Itien nuɔ,
tuɔlnumma saaya-nie,
gbeliema saaya-nie,
jaaluŋgu saaya-nie,
himma saaya-nie
wuɔ nuɔnei hielaa bimbinni man dii hiere.
Bimbinni man dii hiere
ni hilaa nan helma
aa tie nan tie ma.»

5

Hai ka gbāa puur sebe-i?

† 4:7 Nien Esekial sebe-i-na (Ézéchiel) 1.5-10,22; 10.14. § 4:8 Nien Isayi sebe-i-na (Ésaie) 6.2-3.

¹ Miε mi ne da umañ t̄ienaana f̄ɔŋgōtaan̄-teterre-na u bilaaya seβε naŋo u nadien̄ga-na. Seβε faŋo-i baa naa nyεgēŋ u yaan̄ga-na baa u huon̄gu-na hiere aa p̄iŋ-yo ŋaa fiḡiŋgu aa nyaar-o s̄omma nieh̄ai aa d̄anya-m̄ei. ² Aa da *d̄ərp̄əpuər̄bilon̄o* naŋo piiye da gbagaga wuɔ: «Hai molon̄o-i ka gb̄aa yer d̄anȳɔbaa daaba-i halan̄-ba aa puur seβε-i?» ³ Molo saa da! Molo saa da d̄ərw̄-i-na, molo saa da h̄iema-na, molo saa bi da kuon̄-nelle-na duɔ puur seβε-i a ne u huɔya-maama-i. ⁴ Molon̄ uŋ'a u saa da dumaan̄o-na, miε p̄aŋ ta mi kaal higohigo! ⁵ B̄incuɔŋ daaba-i, unan̄o gb̄ē-mi wuɔ: «Budii; baa kaal! Ne, jara man̄ hilaa *Yuda-baamba-na†, u yaraa u biḡaar̄amba-i. *Davidi h̄aȳēl̄ho yaraa. U ka gb̄aa yer d̄anȳɔbaa daaba-i aa puur seβε-i.»

⁶ Miε mi ne da *T̄umbilon̄o naŋo yieraaya f̄ɔŋgōtaan̄-teterre caan̄gu-na bimuc̄amba naa-baan̄ daaba h̄olma-na, b̄incuɔmba yaan̄ga-na. U taa u ne ŋaa ba c̄aa u nuon̄-nu. U waa baa yieŋa nieh̄ai baa yufien̄a nieh̄ai. Yufien̄ daaya yaa Diilon̄-Yaleiŋa nieh̄ai-waan̄a-i‡. U saan̄ a yaa-i terni-na hiere h̄iema-na.

⁷ T̄umbilon̄ wuɔ piε umañ t̄ienaana f̄ɔŋgōtaan̄-teterre-na a h̄u seβε-i u nadien̄ga-na. ⁸ Bimuc̄amba naa-baan̄ daaba-i baa b̄incuɔmba komorre baa ba naa-baan̄ daa baa p̄aŋ sire d̄uuna T̄umbilon̄o yaan̄ga-na. Ba waa baa koncoyien̄a ba yunn̄iŋ hiere baa s̄en̄ε-biremmu. Biren̄ daamu naa yu baa

* **5:2** Girekimma-na ba piḡaan̄ *d̄ərp̄əpuər̄bilon̄ daayo s̄inni-i wuɔ u waa baa f̄ɔŋḡo ŋaa man̄ waan̄ dumaa 10.1. † **5:5** Jara man̄ hilaa Yuda-baamba-na: Nien̄ Miwaan̄o j̄namman̄-seβε-i-na (Gen̄ese) 49.9. ‡ **5:6** Diilon̄-Yaleiŋa nieh̄ai: Nien̄ 3.1 baa naaruɔ-i cicaara-i-na.

wusūnaŋo. Wusūnaŋ daayo yaa pigāaŋ Diilon-
baamba cacārāŋgu-i. ⁹ Ba taa ba hāl naláfeliēŋgu
wuɔ:

«Baŋ kuɔ-ni,

ŋ ciε ŋ tām̄ma-i a s̄aa nuɔmba yunni-i terni-na
hiere,

baa dūnni-na hiere,

baa nelmambaa-ba-na hiere,

baa nilēiŋa-na hiere

a hā Diilonŋo-i.

Nuɔnei gbāa biε seβε-i a yer dānyɔbaa-ba-i aa
puur-o.

¹⁰ Niŋ s̄aa bamaŋ,

ŋ ciε-ba Diilon-nellen-baamba

aa ce-ba jigāntaamba

ba ta ba cāa Diilonŋo.

Ba ka waa h̄iema yuŋ-nu.»

¹¹ Miε mi tiraa ne, a da dɔrpɔpuɔrbiemba-i ŋaa
s̄iamba! Ba waa ŋaa nyeiŋo; molo siε gbāa kāŋ-ba.
Ba waa kalla bimuoŋ daaba-i baa b̄incuɔŋ daaba-i
baa f̄ŋgɔtaan-teter daade-i hiere. § ¹² Ba taa ba hāl
kabakaba wuɔ:

«Baŋ cāa Tūmbilonŋo maŋ nuon-nu'i,

himma saaya-yuɔ, weišinni saaya-yuɔ,

nelnulle saaya-yuɔ, f̄ŋgūɔ saaya-yuɔ,

bɔbɔima saaya-yuɔ, gbeliema saaya-yuɔ,

tuɔnumma saaya-yuɔ!»

¹³ Diilon uŋ hielaa b̄imb̄inni maŋ hiere, nimaŋ
dɔrɔ-i-na, baa nimaŋ h̄iema-na, baa nimaŋ kuon-
nelle-na a naara nimaŋ h̄ūmma-na, b̄imb̄inni-i hi-
ere miwaanŋo-na, miε nu ni hāl wuɔ:

«Umaŋ t̄iēnaana f̄ŋgɔtaan-teterre-na,

§ 5:11 Niēŋ Daniel seβε-i-na (Daniel) 7.10.

fuɔ baa Tūmbilonɔ-i,
tuɔlnumma saaya ba yaa-i,
bɔbɔima saaya ba yaa-i, gbeliema saaya ba yaa-i,
fɔŋgũɔ saaya ba yaa-i hɔnni maŋ jon!»

¹⁴ Bimuɔmba naa-baan daa baa siɛ wuɔ: «Ma ciɛ.» Aa bɪncuɔŋ daa baa dūuna jaal-ba.

6

Dānyɔbaa-ba yerma-i

¹ Ku huonɔgu-na, mi da *Tūmbilonɔ yiraa dānyɔdɪɛlɔŋ-i. Bimuɔmba naa-baan daaba-i miɛ nu unanɔ piiye da gbagaga ŋaa diilonɔ-i naaraa wuɔ: «Jo bande!» ² Miɛ mi ne da sūmpilanɔ nanɔ hilaa. Uman waa u dɔrɔ-i-na tãangu waa u nanɔga-na. Uŋ juɔ, baa hã-yo nyantuoluo wuɔ u yaraa cor; wuɔ ta duɔ ka tiraa yar u bigāarāamba-i.

³ Tūmbilonɔ uŋ juɔ yer hāalɪŋ-dānyuɔ-i, miɛ nu hāalɪŋ-bimolonɔ ciɛra wuɔ: «Jo bande!» ⁴ Sūŋo nanɔ tiraa hel, fuɔ waa dāa ŋaa tãmma. Uŋ juɔ, uman waa u dɔrɔ-i-na, baa hã-yo ku fɔŋgũɔ-i u duɔ tuɔ dii berru terni-na hiere hiɛma-na, a ce nuɔmba ta ba hel ba ko ba-naa. Ba hãa ufanɔ-i jigāpɔruɔŋgu.

⁵ Tūmbilonɔ uŋ juɔ yer siɛlɪŋ-dānyuɔ-i, miɛ nu siɛlɪŋ-bimolonɔ ciɛra wuɔ: «Jo bande!» Miɛ mi ne da sūŋo nanɔ hilaa da kirkirkir. Uman waa u dɔrɔ-i-na, kilo waa u nanɔga-na.* ⁶ Miɛ nu ŋaa molo piiye bimuɔmba naa-baan daaba hɔlma-na wuɔ: «Yuure dɪmma sully-i. N ce yinduɔŋ-maacemman-sully gbãa sãa mahɪbienɔ-i kilo diei yon aa da kuɔ

* **6:5** Niɛŋ Sakari sebɛ-i-na (Zacharie) 1:8; 6:1-8.

jijaan̄a-i, kilobaa-ba siei. Namma-i baa duv̄eņo-i baa yuure nifanni sully-i.»

⁷ Tūmbilon̄ uņ juo yer naalin̄-dānyuo-i, mie nu naalin̄-bimoloņo ciēra wuo: «Jo bande!» ⁸ Mie mi ne da sūņo nan̄o hilaa, u waa puguu. Uman̄ waa u dōrō-i-na, ba taa ba bī-yo Kuliin̄gu, aa u saatieņo-i ba taa ba bī-yo «Kuon̄-nelle». Baņ juo, baa hā-ba fōņgūo-i wuo ba ko nelbiliemba namba. Da ba calnu nelbiliemba-i sōmma naa-i, ba hāa-ba fōņgūo-i sōmma diei nuo wuo ba ce berru ko banamba, aa ce nyulmu ko banamba, aa ce jarma ko banamba, aa ce bimbabalmba ko banamba.

⁹ Tūmbilon̄ uņ juo yer diilon̄-dānyuo-i, baņ kuo baman̄ Diilon̄-nelma maama-na, mie da ba yaleiņa-i mumbuolmun̄-terieņgu cicaara-i-na ¹⁰ a piie da gbagaga wuo: «Yuntieņ nuo, nuoni man̄ faa aa tiraa ta ņ waņ ninsoņo-i; baman̄ kuo mieņo-i, ņ cie bige-i aa da ņ yuu-ba? ņ cie bige-i aa da ņ suu ku sōlaan̄gu-i nelbiliemba-na?» ¹¹ Baa hā-ba jōņgorpielm̄ba hiere ba yunn̄i, ba dii. Aa naa waņ baa-ba wuo ba fē ba hōmmu-i cellē, kere baņ taaran̄ nun̄gu man̄ ku saa yu yogo. Baņ taa aa yaņ ba natobimba man̄, baņ taa aa yaņ ba namaacembiemba man̄ Diilon̄-suon̄gu-na, ba ka bi ko-ba bafamba temma-i. Ba'i ka jo ji yuliiye-bei.

¹² Ku huon̄gu-na, mi da Tūmbilon̄o yiraa dānyuo man̄ niediei-wuon̄o-i. Uņ yiraa-yo terieņgu man̄ nuo-i, hīema gbuu sagalla da dei! Bāaņ-yufel die bir kau ņaa kompabilēnga, ceiņo bir ņaa tām̄ma da dāa! ¹³ Mōeņa par diire hiere hīema-na ņaa fafalmun̄ hūl kpaani dumaa nanna. ¹⁴ Dōrō wuo piņ halan̄ ņaa ba piēņ figiin̄gu. Tānni-i baa dām̄man̄-nuoraan̄gun̄ cīlāayā nilēiņa man̄

hiere nie halan̄ ni terni-na hiere.† 15 Nuɔmba-i hiere baa gbar ka fuo t̄annin̄: Yuntaamba-i, nelbōmbōmbaa-ba-i, sorosi ba yuntaamba-i, waamba-i, f̄ɔŋgōtaamba-i, baa nuɔmba namba-i hiere, k̄oraamba-i baa nebimba-i hiere, baa gbar ka fuo t̄anfōnnin̄! 16 Aa naa ta ba waŋ baa t̄anni-i wuɔ: «Ciin̄ na haa-yiɛ na fuo-ye, uman̄ t̄ienaana f̄ɔŋgōtaan̄-tetterre-na u baa da i yufelle aa Tūmbiloŋo baa bi da-ye gāŋ baa-ye.‡ 17 Baŋ ka pigāan̄ ba jāyāmma-i yiin̄gu man̄ nuɔ-i ku hii. Hai ka gbāa kor?»§

7

D̄ɔrp̄ɔpuɔrbilōŋo haa d̄anyuɔ Diilon̄-cāarāamba-na

1 Kufan̄gu huon̄gu-na, miɛ da *d̄ɔrp̄ɔpuɔrbiemba naa calaanu yiera h̄iɛma-na a suu fafalmu-i terni-na hiere wuɔ mu baa jo h̄iɛma-na, mu baa sagalla h̄umma-i, mu baa bi sagalla tibiin̄gu diei. 2 Diilon̄o h̄āa ba yaa-i f̄ɔŋgūɔ-i ba da ba guɔla h̄iɛma-i baa h̄umma-i. Miɛ mi ne tiraa da d̄ɔrp̄ɔpuɔrbilōŋo nan̄o hilaa b̄apagūŋgu-na tuɔ jo. Cicēlmantien̄ un̄ haa u d̄anyuɔ-i baa kuman̄, ku waa u nan̄ga-na. Un̄ juɔ hi, wuɔ piiye da gbagaga baa ba naa-baan̄ daaba-i wuɔ: 3 «Baa na hi na guɔla h̄iɛma-i, baa h̄umma-i, baa tibinni-i! Yaan̄ i haa d̄anyɔbaa Diilon̄-cāarāamba yammu-na igēna.»* 4 Baŋ juɔ haa-bɛi t̄i, baa b̄i ba nun̄gu-i baa-mi: Ba waa nuɔmba

† 6:14 Nien̄ Isayi (Ésaïe) 13.10-13; 34.4; Esekiel (Ézéchiel) 32.7-8; Amosi (Amos) 8.9 baa Yowel (Joël) 2.10; 3.3-4. ‡ 6:16 Nien̄ Ose

sɛbɛ-i-na (Osée) 10.8 baa Like sɛbɛ-i-na 23.30. § 6:17 Nien̄ Yowel

sɛbɛ-i-na (Joël) 2.11 baa Sofoni sɛbɛ-i-na (Sophonie) 2.2-3. *

7:3 Nien̄ Esekiel sɛbɛ-i-na (Ézéchiel) 9.4-6.

neifien-komuŋa siei baa c̄ncieluo neifienā hāi
*Isirahel-dūnni c̄ncieluo baa ni hāi baamba-na
hiere.

⁵ Ba hōlma-na, *Yuda baamba waa neifien-
niediei,

Urubē baamba-i neifien-niediei,

Gadi baamba-i neifien-niediei,

⁶ Aser baamba-i neifien-niediei,

Nefutali baamba-i neifien-niediei,

Manase baamba-i neifien-niediei,

⁷ Siminyo baamba-i neifien-niediei,

*Levi baamba-i neifien-niediei,

Isakaar baamba-i neifien-niediei,

⁸ Sabulō baamba-i neifien-niediei,

Yosefu baamba-i neifien-niediei,

*Bensaamiē baamba-i neifien-niediei.

Nelpūngu maŋ kuraa

⁹ Kufanġu huonġu-na, miē mi tiraa ne, a da
nelpūngu naŋ temma molo sie gbāa kāŋ-ba. Baa
naa hel terni-na hiere, dūnni-na hiere, nilēiŋa-
na hiere baa nelmambaa-ba-na hiere a jo ji yiēra
fōŋgōtaan-teterre yaanġa-na *Tūmbilonġo yaanġa-
na. Ba waa hiere baa jonġorpiēlmba baa nam-
purni† ba nammu-na. ¹⁰ Ba taa ba piiye da gba-
gaga wuo:

«Uman tēnaana fōŋgōtaan-teterre-na, Diilonġo yaa-i.
Fuo baa Tūmbilonġo-i ba'i kuraa-ye.»

¹¹ *Dorpuorbiemba-i hiere baa dii fōŋgōtaan-
teterre-i huonġa baa b̄ncuamba-i a naara
bimuamba naa-baan daaba-i. Baŋ diyaa-ba

† **7:9** Ba taa ba jāra yuntaamba-i baa nampurni yaa ba nammu-na.
Nien Nsāa sebe-i-na 12.13.

huəŋga dumaəŋo-na, baa dūuna hiere teterre yaanŋa-na a jaal Diilonŋo-i. ¹² Ba taa ba piiye wuə: «Ninsoŋo!

Tuəlnumma saaya Diilonŋo-i, gbeliema saaya-yuə, nelnulle saaya-yuə, jaaluŋgu saaya-yuə, bəbəima saaya-yuə,

himma saaya-yuə, fəŋgūə bi saaya-yuə hənni maŋ joŋ!

Ma ciε.»

¹³ Bincuaŋ daaba-na, unaŋo yuu-mi wuə: «Bamaŋ diyaa joŋgorpielm̄ba-i daaba-i, ŋ suyaa-ba wɛi? N̄ suyaa baŋ hilaa kusuəŋ-nu wɛi?»

¹⁴ Mi gbē-yo miε: «Yuntie, mi daa-ba hie ta mi suə-ba? Jande ŋ sa pigāaŋ-mi ba s̄inni-i wɛi?»

Wuə cira: «Bamaŋ hilaa yaahuolbabalaŋo-na, ba yaa-i. Ba saaraa ba joŋgorbaa-ba-i Tūmbilonŋo tām̄ma-na ba pusūŋ. ¹⁵ Ku'i ciε ŋ da ba yiεraaya Diilonŋ-teterre yaanŋa-na aa ta ba jaal-o bāaŋgu-i baa isuəŋgu-i u dubuə-i-na. U maŋ t̄enaana teterre-na u ka tuə neya-bɛi. ¹⁶⁻¹⁷ Aa Tūmbilonŋo-i fəŋgōtaŋ-teterre-na, u'i ka waa ba ānc̄iinaŋo-i. U ka ceŋ-ba k̄a baa-ba cicēlmaŋ-hūnfoeŋa-na.

Nyulmu sa ji tiraa bel-ba,

hūŋkuəsiŋni sa ji tiraa ko-ba,

bāaŋgu sa ji tiraa ye-ba,

babāaŋgu sa ji tiraa muliεŋ ba kūəma-i.

Aa Diilo fuə fεrε yaa ka hur ba nyinyəlma-i hiere.»‡

8

Dānyuə maŋ niehāi-wuoŋo yerma-i

‡ **7:16-17** Niεŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 25.8; 49.10 baa Esek̄iel sebe-i-na (Ézéchiel) 34.23.

1 *Tũmbilon̄ uŋ juo yer dānyuo maŋ niehāi-wuon̄o-i, kuo ce da sensensen̄ dərɔ-i-na lɛr boluon̄ temma. 2 *Dərpəpuərbiemba namba dii niehāi Diilon̄o caangu-na u tuo puər. Miε mi ne da ba hāa-ba yien̄a niehāi ba yunniŋ.

3 Dərpəpuərbiilon̄o naŋo jo ji yiera mumbuolmun̄-terien̄gu caangu-na baa sēnε-bitiele u nan̄ga-na. Bitiel daade-i ba ciε-de ta ba dii wusūnaŋo die. Uŋ juo ji yiera dumaan̄o-na, baa hā-yo wusūnaŋo-i da bāmbāale wuo u pā-yo mumbuolmun̄-terien̄gu-na a hā Diilon̄o-i baa Diilon̄-baamba cacārāŋgu-i fōŋgōtaan̄-teterre yaan̄ga-na. Mumbuolmun̄-terien̄ daaku waa sēnε-kūŋgu. 4 Baŋ hāa-yo wusūnaŋo-i, wuo dii-yo bitiele-na, wuo wur kā Diilon̄o-na baa Diilon̄-baamba cacārāŋgu-i.

5 Ku huon̄gu-na, dərpəpuərbiilon̄ wuo gbāl dāamu mumbuolmun̄-terien̄gu-na a yu bitiele-i aa fara nanna-die hīema-na. Diilon̄ wuo pāŋ doŋ tuo nyiesiŋ aa tuo naar, terni-i hiere ijieni aa hīema sagalla.

Yien̄a hii bumma

6 Hīemaŋ sagalaaya dumaan̄o-na, *dərpəpuərbiemba niehāi maŋ baŋ hāa-ba yien̄a-i, baa tigiŋ da ba bu-ya.

7 Dielā-wuon̄o bu u yerre-i. Uŋ buu-de terien̄gu maŋ nuo-i, diilon̄-tālēiŋa naŋ aa kūnna hīema-na, aa guolaa baa dāamu baa tām̄ma. Hīema yien̄gu diei kuo caa baa ku tibinni-i ka hel baa hīebīnaan̄gu-i hiere. Yien̄gu maŋ caa, da ba calnu hīema-i sōmma siεi, kuu dii ŋaa sōmma diei caa.

8 Hāaliŋ-wuon̄o bu u diele-i. Baa naŋ kulāngu nan̄gu dii-ku dām̄maŋ-nuoraan̄gu-na. Ku waa ŋaa

tānuᅅgu ta ku caa. Nuoraanᅅgu yiēᅅgu diei bir tām̄ma hiere. Da ba calnu-kuᅅ sᅅmma siei, kuu dii ᅅaa sᅅmma diei birii tām̄ma-i. ⁹ Ku b̄imbaan baa ku hiere aa baatombaa-ba maᅅ waa hᅅlma famma-na baa bi b̄iēna hiere.

¹⁰ Siēliᅅ-wuᅅᅅo bu u yerre-i. Mᅅekāᅅkarre nande hel dᅅrᅅ-i-na ta di caa dāamu di jo; jo ji suur nuoranni-na baa hūnfonni-na. Da ba calnu-niē sᅅmma siei, kuu dii ᅅaa di suurii sᅅmma diei nuᅅ.

¹¹ Ba taa ba b̄i mᅅele falle-i «Gbagagamma». Diᅅ suurii hūmma maᅅ nuᅅ-i, maa bir hiere da gba-gaga. Maᅅ ciē gbagaga dumaanᅅo-na, nuᅅmba maᅅ nyuᅅᅅ-ma ba fᅅᅅᅅᅅᅅ baa ku.

¹² Naaliᅅ-wuᅅᅅo bu u diele-i. Bāan-yufelle yiēᅅgu diei kuᅅ pāᅅ ku, cēiᅅo-i maaduᅅma, mᅅēᅅa naᅅ aa balla, a ce cecerma parra. Da ba calnu bāanyufelle-i baa cēiᅅo-i sᅅmma siei, kuu dii ᅅaa sᅅmma da-ma-diei naa kuu-niē. Aa calnu mᅅēᅅa-i sᅅmma bi siei, sᅅmma diei naa baala-yēi. A ce dumaanᅅo-na bāanᅅu saa ta ku ye dumaa aa cēiᅅo saa tuᅅ muora dumaa.

¹³ Miē mi tiraa ne a da kuᅅcurᅅ naᅅᅅo b̄iᅅ dii fēᅅfēᅅle-na aa tuᅅ kaasiᅅ wuᅅ: «Gbēᅅ o gbēᅅ! Gbēᅅ o gbēᅅ! Dᅅrpᅅpuᅅrbiemba maᅅ t̄iyāa ba siei-baamba-i, da ba bu ba yiēᅅa-i sūlma haraa nelbiliemba-na!»

9

¹ *Dᅅrpᅅpuᅅrbilonᅅ maᅅ diilun-wuᅅᅅo bu u yerre-i. Miē da mᅅele nande diiriye h̄iēma-na. Diᅅ diiriye dumaanᅅo-na, baa hā-de fobabalaanᅅu diele-i. ² Diē puur fobabalaanᅅu-i. Nyaas̄ibabalanni naᅅ temma ta ni hel da kirkirkir, a ce terienᅅu pāᅅ bir ce da kullu hiere.

³ Dūngbermba nanj temma hel nyaasin daani-na a gbuo hiema-i hiere. Baa naa ce ba ta ba ce ŋaa namelmba. ⁴ Baa gbē-ba wuɔ ba baa yiɛya hiɛngu-i, baa diɲma-i, baa tibinni-i, ŋga Diilon-dānyuɔ un'a u si bamanj yammun, kere ba ta ba yii baa ba yaa-i yon. ⁵ Ba saa cira ba ko-ba, ba'a ba huol ba yammu-i caamba ndii. Namienj duɔ donj-ni kunj jan-ninj dumaa, bafamba ka haa jamma famma temma yaa kutaamba-na. ⁶ Caamba ndii daayo-na, nuɔmba ka ta ba taara kuliingu-i ŋga ba sie da-ku. Ba ka mul dāamu taara-kuɔ, ŋga molonj yufelle sie gbāa haa-kuɔ.

⁷ Dūngbernj daaba taa ba niya beru domma-i ŋaa bercesūnaamba. Ninanni nanni waa ba yunni-na ŋaa sēne-nyantuolbaa, aa ba yammu waa ŋaa nelbilienj-yammu. ⁸ Ba yukuɔsinni waa pōmpər ŋaa caanj-niini aa ba nyieni-i ŋaa jar-nyieni. ⁹ Ba pāmpinammu waa ŋaa ba diyaa kollun-jongorbaa-ba'i muɔ, aa da ba ta ba yuul, ba būncemmu ta mu du ŋaa sūnj-wotorbaa-banj dunj dumaa berunj-hūmelle-na.* ¹⁰ Pelni waa baa-ba baa tureiŋa ŋaa namelmba. Ba ka ce nuɔmba-i sūlma baa tureiŋa faŋa yaa-i caamba ndii daayo hɔlma-na. ¹¹ Fobabalaanġu dielenj yenj baa dərɔpɔurbilonj† manj, u yaa dii ba yunġu-na. Ba bi-yo ebiremma-na «Abadō», girekimma-na «Apolinyo» ku yunġu yaa wuɔ Guoyotienj.

¹² Yaahuol-dielaŋo curaa. Ba hāi tiyāa.

¹³ Dərɔpɔurbilonj manj niediei-wuonj wuɔ bu u yerre-i. Miɛ nu molo piiye sēne-

* **9:9** Niɛnj Yowel sebe-i-na (Joël) 1.6; 2.4-5. † **9:11** Dərɔpɔurbilonj daayo-i, ba yaa cīnaana ba munyierammu-i. Niɛnj Yuda sebe-i-na 6.

mumbuolmuŋ-terienŋu kətōnni naa-i-na, Diilonŋo yaanŋa-na. ¹⁴ Kutienŋo taa u piiye baa dōrpōpuōrbilonŋo maŋ niediei-wuonŋo yaa wuo: «Ba vaa dōrpōpuōrbiemba‡ namba jina Efurata§ caanŋu-na, baa dii ba naa. Fir-ba ŋ nanna.» ¹⁵ Wuō fir-ba nanna. Diilonŋo naa dii bel daade yaa-i, baa ceinŋ daayo yaa-i, baa yiinŋ daaku yaa-i, baa huōŋ daaku yaa-i, a hã dōrpōpuōrbienŋ daaba-i ba da ba ko nelbiliemba-i parra-bei. Da ba calnu-bei sōmma siei, baŋ ka ko bamaŋ, ba ka waa sōmma diei. ¹⁶ Bercetaamba waa baa dōrpōpuōrbienŋ daaba-i. Ba waa baa sūnaamba. Baa bī ba nuŋgu-i baa-mi. Ba waa nuōmba milnyōmbaa nuōsūō. ¹⁷ Miŋ daa sūnaamba-i damma maŋ baa ba gbartaamba-i ku yaa daaku: Ba kōllunŋ-jonŋorbaa-ba waa dādāa ŋaa dāamu, banamba kakau ŋaa bula-hūmma, banamba bōjūmma. Sūnaamba yunni waa ŋaa jar ba yunni. Dāamu taa mu hel ba nunni-na, baa nyaasinni, baa naarjūmma. ¹⁸ Dāamu maŋ taa mu hel ba nunni-na baa nyaasinni-i a naara naarjūmma-i, guōyo-bimbinni. Nelbiliembanŋ calaanu sōmma siei-i, nie ko sōmma diei bei. ¹⁹ Sūnaanŋ daaba himma waa ba nunniŋ, baa ba pelniŋ. Na saa da! Ba pelni waa ŋaa jēnaamba. Yunni waa-nie, aa ba taa ba kōsuōŋ nelbiliemba-i baa ni yaa-i.

²⁰ Guōyo-bimbinni siei niinŋ daaniŋ'a ni saa ko bamaŋ, ba saa nanna ba cilōbabalaŋo-i; ba saa yaŋ ba cufienŋa buolma-i. Ba buol *jinabaa-ba-i dii, ba

‡ **9:14** Dōrpōpuōrbiemba daaba-i, ba yaa cinaana ba munyierammu-i. Nieŋ Yuda sebe-i-na 6. § **9:14** Efurata-i nuorabuō nanŋ yerre-i dumaanŋo-na, ku kaalaaya girēkimma-na.

buol tinni-i dii, a ne da ba yaa cie-ni ba ferε. Ba cie ninanni baa sēne, ninanni baa wargβε, ninanni baa kǝvǝllu, ninanni baa tǝmpǝɛɲa, ninanni baa daaŋgu. Ni sa da, ni sa nu, ni sa bi wuǝ. ²¹ Ba saa nanna ba nelkollε-i, baa ba isǝmma-i, baa ba biŋwosinni-i, baa ba cuoyuŋgu-i.

10

Nsaa wuyaa sebeyelle-i

¹ Ku huonŋgu-na, mi tiraa da *dǝrpǝpuǝrbilonǝ naŋǝ hilaa dǝrǝ-i-na tuǝ hiire u jo. U waa baa fǝŋgǝ. Duherru naa dii-yo huonŋga aa diilonŋpǝruonŋgu waa u yudǝrǝ-i-na. U yaanŋa taa ka caa ŋaa bǝaŋgu, aa u gbeini-i ŋaa dǝamu. ² Sebeyelle nande waa u nanŋa-na, sebeyel daade naa puur. Uŋ juǝ hi, wuǝ dii u nadięboluonŋgu-i dǝmmaŋnuoraanŋgu-na aa jina u nanyuǝ-kǝŋgu-i bomborma-na. ³ Aa naa kaasina da gbagaga ŋaa jara buure. Uŋ kaasān, diilonŋ wuǝ naar da niehāi a siε-yo. ⁴ Uŋ siyaa-yo baa mamanŋ miε mi nyęgǝŋ-ma jina, miε mi ne da molo niε piiye baa-mi dǝrǝ-i-na wuǝ: «Diilonŋ uŋ naaraa wanŋ mamanŋ, baa yanŋ molo numa; baa nyęgǝŋ-ma.»

⁵ Dǝrpǝpuǝrbilonŋ daa wuǝ sire u nadięanŋga-i dǝrǝ-i-na ⁶⁻⁷ aa naa cira: «Ku hii! Dǝrpǝpuǝrbilonŋ manŋ tiyāa niehāi-wuonŋǝ-i, duǝ donŋ tuǝ bu u yerre-i Diilonŋ uŋ ŋa naa wanŋ u kusunŋgu manŋ baa u cǝarāamba-i, uŋ ŋa naa wanŋ u kusunŋgu manŋ baa u *pǝpuǝrbiemba-i, u ka ce-ku. Diilonŋ yaa mi siεra. U yaa hielaa dǝrǝ-i baa hiεma-i, aa hiel dǝmmaŋnuoraanŋgu-i baa bimbinni-i hiere, uu dii gbula, u sa ji kǝ terienŋgu.»

⁸ Uman naa piye baa-mi dərɔ-i-na u tiraa gbē-mi wuɔ: «Kã dərɔpuɔrbilonɔ man yieraaya a dii u gboluonɔ diei dāmmaŋ-nuoraanɔ-na, aa jina ku diei bomborma-na u wulaa, ŋ ka hūu sebeyelle man puurii u nanɔa-na.» ⁹ Mi piyaa kã ku yaa-i ka gbē dərɔpuɔrbilonɔ-i miɛ u hã-mi sebɛ-i. U gbē-mi wuɔ mi hūu-yo mi wuo-yo. Da mi wuo-yo, u ka waa kpɛnnɛ mi nunɔu-na ŋaa sɔllu, ŋga u ka waa gbegege mi kusunɔu-na. ¹⁰ Miɛ hūu sebɛ-i u wulaa a wuo-yo. U waa ŋaa sɔllu mi nunɔu-na da kpɛnnɛ, ŋga min juɔ hɪŋ-yo, u bir da gbegege mi kusunɔu-na.*

¹¹ Ku huonɔu-na, baa gbē-mi wuɔ: «Diilonɔ taara u puɔr-ni baa nuɔmba bɔi maama, baa nilɛiŋa bɔi maama, baa fɔŋgɔtaamba bɔi maama, ŋ gbɛ ŋ ka tiraa wan-ma.»

11

Diilopɔpuɔrbiamba hã maama

¹ Ku huonɔu-na, baa hã-mi gboruonɔu nanɔu, ba fi baa-ku; aa gbē-mi wuɔ: «Sire ŋ ka fi *Diilodubuɔ-i baa mumbuolmuŋ-terienɔu-i, aa ŋ kãŋ baman dii ta ba jaal Diilonɔ-i Diilodubuɔ-i-na. ² Baa ji cira ŋ fi gɔŋgũɔŋ-huonɔu-i, ba yaan-ka hã *niɛraamba baa-ka. Ba ka sɛɛ Diilonɔ nelle-i* caamba komuɔŋa hãi baa ba hãi. ³ Kuu dii ŋaa yinni nuɔsiba niediei komuɔŋa siei. Mi ka puɔr mi nuɔmba hãi baa mi nelma-i ba ka ta ba wan-ma yinni fanni-na hiere. Kutaamba ka dii balaan-ɔŋgorbaa.»

* **10:10** Niɛŋ Esekɛl sebɛ-i-na (Ézéchiel) 2.8, 3.1-3. * **11:2** Diilonɔ nelle-i bande-i, ba gbē *Yerusalemu yaa-i.

⁴ Nuɔmba hâi baan daaba dii hîema Tienjo† caan-nu. Baa dii ŋaa *Olivi-tibinni, baa dii ŋaa fitĩmbaa.‡

⁵ Uman duɔ tuɔ taara u ce-ba kuujanɔ, dâamu nammu hel ba nunni-na a kɔsuɔŋ kutienjo-i. Ba bigâarâamba ka ku kuliinɔ fanganɔ temma yaa-i.

⁶ Ban ka ta ba wan Diilonɔ-nelma-i bienɔ man nuɔ-i hiere, ba gbâa bella diilonɔ-i u siɛ dâa bienɔ fanana. Ba gbâa bi ce hũmma bir tãmma hiere. Aa ãmbabalma man da ma dɔlnu-bei, ba gbâa dii-ma miwaanjo-na huɔnɔ man dɔlaanu-bei.

⁷ Nga da ba ji wan Diilonɔ-nelma-i ti, biŋwobalɔ man dii fobabalaanɔ-na, u ka hel kar berru-bei aa ko-ba. ⁸⁻⁹ Duɔ ko-ba, ba siɛ yan ba fuure-bei; ba ka nanna-bei nellen-huɔnɔ-na ponsanatigerrena. Ba ka tiɛ terienɔ-na a ce yinni siɛi baa boluonɔ nuɔmba ta ba jo ba ne-ba. Nuɔmba ka hel terni-na hiere, baa nilɛinɔ-na hiere, baa dũnni-na hiere, baa nelmambaa-ba-na hiere a ji ne-ba. Man ka ce nelle man nuɔ-i, nelle fande-i nebuɔ; ba gbuu Itienjo-i kusuɔŋ-nu'i ko-yo. Ba gbâa bi nelle falle-i Sodomu§; ba gbâa bi bi-de Esipi di balaanɔ maama-na. ¹⁰ *Diilopɔpuɔrbiemba hâi-baan daaba kuliinɔ ka silaa dɔlnu nelbiliemba-i ji cor. Ba mulãan nuɔmba-i cor baa ba nelma-i; a ce dumaanjo-na, ba ka ce ponsaanɔ ma yerren aa hã ba-naa bimbinni ponsaan daaku-na.

¹¹ Nga yinni siɛi baa boluon daakun juɔ cor, Diilonjo hul fafalmu dii ba memmu-na, ba sire. Baman taa ba ne-ba, korma funun bel-ba.

† 11:4 Hîema Tienjo yaa Diilonjo-i. ‡ 11:4 Niɛŋ Sakari sebɛ-i-na (Zacharie) 4.3,11-14. § 11:8-9 Sodomu: Niɛŋ u kũnɔ-i Miwaanjo ŋnamman-sebɛ-i-na (Genèse) 18-19.

12 Diilopɔpuɔrbienj daaba nu molo piiye baa-ba da gbagaga dɔrɔ-i-na wuɔ: «Nyugãan na jo bandel!» Ba ta ta ba nyugũnj ku yaa nuɔ-i baa duherru, ba bigaarãamba ta ba ne ba ta ba kã.

13 Huɔŋgu fanɔgu-na, hĩema gbuu sagalla. Manj sagalaaya dumaanɔ-na, nelle muonu yiɛŋgu diei. Da ba calnu-die sɔmma cɪncieluo-i, sɔmma diei-i muyaanu. Nuɔmba neifienja siei nuɔsiba ndii tĩemanj. Bamanj tĩyãa ba saa ku, ba kũɔma ta ma nyɛŋ. Ba ta ba piiye wuɔ: «Diilonɔ-i bibiɛŋɔ».

14 Hãalinj-yaahuolo curaa, ŋga ma saa tĩ; siɛlinj-wuonɔ jo dii.

Yerperiele buu

15 Ku huonɔgu-na, *dɔrɔpuɔrbilonɔ manj niehãiwuonɔ bu u yerre-i. Nuɔmba namba ta ba piiye dɔrɔ-i-na da gbagaga wuɔ:

«Miwaanɔ yuntesinni-i fiɛfiɛ-i-na ni cie Itienɔ da-u-diei niini, fuɔ baa unj saanj *Konkortienɔ manj.

Yuntesinj daani ka tĩe baa ba yaa-i ni sa ji tĩ dede.»

16 Nuonj daabanj piiye dumaanɔ-na, bĩncuɔmba komorre baa ba naa manj tĩenaana Diilonɔ caanɔgu-na, ba sire dũuna hiere a jaal Diilonɔ-i ¹⁷ aa cira:

«Itienj nuɔ, Diilonj nuɔ, Weimantienj nuɔ, nii naa waa, aa nii dii.

Ninj hũyãa nelle-i a pigãan j fɔŋgãtesinni-i i ce-ni kasi saa da-ni.

18 *Niɛraamba taa ba gãnj baa-ni.

Ŋga fiɛfiɛ-i-na nuɔnei ka gãnj baa-ba.

Ŋ ka pigãan-ba j jãyãmma-i.

Bikuomba germa hii.

Ŋ cãarãamba manj waan j nelma-i, ba pãmmaan-huonɔgu hii,

ka hel baa ŋ baamba maŋ kãaŋ-niŋ hiere,
 nelbõmbõmbaa-ba-i baa nyuõnyuõ-baamba-i hi-
 ere ba pãmmaŋ-huõŋgu hii.
 Bamaŋ bi guõlaayaŋ hĩema-i, ba kõsuõmaŋ-huõŋgu
 yaa hii daaku-i.»

¹⁹ Baŋ juõ piiye tí, *Diilodubuõ maŋ dõrõ-i-
 na wuõ puur, *tobisinniŋ-kporuo wuõ carra dii u
 huõŋga-na, diilonŋ wuõ donŋ tuõ nyiẽsĩŋ aa tuõ naar.
 Terni-i hiere ijieni. Hĩema sagalla, diilonŋo wuõ tuõ
 gbu u dãa baa tãmpẽlẽiŋa.

12

Gbẽrẽ

¹ Ku huõŋgu-na, miẽ mi ne da gbẽrẽ naŋ temma
 dõrõ-i-na: ciẽŋo naŋo. Uu naa dii bãanyufelle-i
 jonŋor temma, aa haa u gbẽini-i cẽiŋo-na aa dii
 nyantuoluo baa mõẽŋa cĩncieluo baa a hãi yuõ.
² Kusũŋgu waa-yuõ a hi homma. Kuŋ bilaa-yo ta
 ku jaŋ-yo, wuõ tuõ kaasĩŋ.

³ Miẽ mi ne tiraa da gbẽrẽ naŋo dõrõ-i-na:
 Jũŋo naŋo da dãa baa yunni niehãi baa yiẽŋa
 cĩncieluo! Nyantuolbaa-ba waa u yunni-na hiere.

⁴ U peliẽŋgu pir mõẽŋa-i yiẽŋgu diei nanna hĩema-
 na. Da ba calnu mõẽŋa-i sõmma siẽi, u pirii sõmma
 diei nanna. Wuõ jo ji yiẽra ciẽŋ daayo caaŋgu-
 na wuõ duõ bõrõ u hiŋ bilonŋo-i. ⁵ Ciẽŋ wuõ bõrõ
 naacombilonŋo. Uŋ bi buõra, baa biẽ bilonŋo-i kã
 baa-yo ka jĩna-yuõ Diilonŋo caaŋgu-na. U waa tĩena
 u fõŋgõtaŋ-teterre-na. Naacombilonŋ daayo yaa
 saaya u sire waa niliẽŋa-i hiere a yuŋgu-na. U ka
 sire ce u fõŋgũõ-i baa kõllunŋ-bũõle. ⁶ Baŋ biyaa
 bilonŋo-i ta baa-yo, nyunŋ wuõ gbar suur hĩẽŋ-nu.

Diilonjo naa tigiin terienju nanju dii hiengu-na duo ka fiε-yo yinni nuosiba niediei komuonja siei.

⁷ Huonju fangu-na, berru nandu sire dorɔ-i-na. Misel-i* baa u napɔpuɔrbiemba yaa kaa ka suuye jūn daayo-i baa u baamba-i. ⁸ Ban daa ba-naa dumaanjo-na, baa yar jūnjo-i baa u baamba-i, a ce dumaanjo-na ba saa gbāa da ba tiena dorɔ-i-na. ⁹ Ba sie-yo nanna hiema-na. U yaa jiebincɔinjo-i. U yerre yaa *Sitāni, dinande yaa *Bigāarānjo. U yaa tāalāanjo nuamba-i hiema-na hiere. Ba sie-yo nanna baa u pɔpuɔrbiemba-i hiere hiema-na.†

¹⁰ Miε mi ne da molo piiye dorɔ-i-na da gbagaga wuɔ:

«Fiεfiε fuɔ, i kuraa.

I Diilonjo pigāanjo u fɔngɔtesinni-i baa u nellen-tesinni-i.

Diilonjo unjo saanjo *Konkortienjo manjo,

fɔngɔtesinni dii u nanjo-na.

Umanjo taa u cāl i baamba-i bāanjo-i baa isuonjo-i

Diilonjo yaanjo-na,

ba duɔnya-yuɔ dorɔ-i-na.

¹¹ Tūmbilonjo tāmma-i

baa Diilonjo-nelma manjo hilaa i baamba nunni-na,

ma yaa cie ba yar-o.

Ba hiεrā kuliinjo-i ŋaa ku sa janjo-ba.

¹² Terienju fangu-na, namaa namanjo dii dorɔ-i-na hiere, taa na nyε.

Ŋga namaa namanjo dii hiema-na, baa hūmma-na, sūlma haraa-nei!

Sitāni hiiriye kā na wulaa baa hɔdulle,

* **12:7** Misel yaa *dɔrpɔpuɔrbiemba yuntienjo-i. Niεnjo Yuda seβε-i-na 9. † **12:9** Niεnjo Miwaanjo jɔnammanjo-seβε-i-na (Genèse) 3.1 baa Like seβε-i-na 10.18.

u suyaa wuɔ u yinni saa t̄iɛ bɔi.»

¹³ Jūŋoŋ juɔ'a u ne da u fɛɛ h̄iɛma-na, wuɔ sire cu cɛhuonaciɛŋ daayo huoŋ-nu. ¹⁴ Baa h̄a ciɛŋo-i kuɔcurɔ b̄uncɛmmu h̄ai, u yuul ka diire dii *h̄iɛŋgu-na baŋ tigiŋ teriɛŋgu maŋ h̄a-yo u duɔ ka t̄iɛna ce biena siei baa boluoŋgu j̄iɛŋo baa da u yufelle. ¹⁵ Uŋ yuulii ka diire dumaŋo-na, j̄iɛŋo wuosa h̄umma, kuɔ p̄aŋ ce nuoraŋgu ta ku b̄uŋ da ku ka wuɔ ciɛŋo-i. ¹⁶ H̄iɛma yaŋ-yo aa naa yiɛrnu h̄uŋ daama yaŋga-na, maa b̄uŋ jo ji suur hiere. H̄iɛma bir suuye. ¹⁷ Jūŋo huɔŋga f̄unuj du baa ciɛŋo-i. Bis̄almba namba waa baa ciɛŋo-i. Jūŋo ḡuunu ka tuɔ ḡaŋ baa ba yaa-i. Bis̄alŋ daaba yaa bamaŋ nuɔŋ Diiloŋo nuŋgu-i aa bel Yesu nelma-i nammu h̄ai. ¹⁸ Ku huoŋgu-na, jūŋo jo ji yiɛra d̄amman-*nuoraŋgu nuŋgu-na tuɔ ne.*

13

B̄iŋwobalŋo nanjo hilaa h̄umma-na

¹ Ku huoŋgu-na, miɛ mi ne da b̄iŋwobalŋo nanjo hilaa d̄amman-*nuoraŋgu-na.* U waa baa yunni nieh̄ai baa yiɛŋa c̄incieluo. Nyantuolbaa-ba waa yiɛŋ daaya-na hiere. Aa Diiloŋo tuos̄innij-yiɛiŋa naa nyɛḡɛŋ u yunni-na hiere. ² B̄iŋwobalŋo daayo waa ŋaa k̄ɛlŋo, u gbeini waa ŋaa d̄aŋkilaŋ-gbeini aa u nuŋgu waa ŋaa jara nuŋgu.* Jūŋ wuɔ h̄a-yo himma-i baa yuntes̄inni aa bi h̄a-yo f̄oŋgɔb̄amb̄aale. ³ Baa naa posol b̄iŋwuɔŋ daa u yunŋu nanŋu-i babalaa, da ŋ ta ŋ ne-yo ŋaa u ka ku, ŋga p̄aŋ daaku jo ji f̄ɛ. Kuɔ ce nuɔmba-i hiere gberɛ, baa ta ba nyaanu-yuɔ ba ne-yo. ⁴ Jūŋ uŋ

* **13:2** Nieŋ Daniel sebe-i-na (Daniel) 7.3-6.

hãa bĩṅwuonḡ daayo-i fĩṅgũ-i, nuonḡ baa donḡ ta ba dũuna ba jaal jũṅo-i. Ba taa ba bi dũuna ba jaal bĩṅwuonḡ-i aa ta ba piiye wuɔ: «Hai gbãa saa u fere baa bĩṅwuonḡ daayo-i? Hai gbãa yii baa-yo?»

⁵ Baa hã bĩṅwuonḡ-i hũmelle-i wuɔ u kaal u fere aa u tuora Diilonḡo-i. Ba hãa-yo hũmelle-i wuɔ u ce u bãanḡu-i caamba komuonḡa hãi baa ba hãi.

⁶ Wuɔ donḡ tuɔ tuora Diilonḡo-i, u bĩena u yerre-i baa u dũṅgu yerre-i ka cor baa bamaṅ dii u nelle-na hiere ba yireiṅa-i. ⁷ Baa bi hãa-yo hũmelle-i wuɔ u ce berru baa Diilonḡ-baamba-i. Kere duɔ ce berru-i baa-ba, u ka yar-ba. Ba haa-yo dũnni-i hiere ni yuṅ-nu, baa terni-i hiere ni yuṅ-nu, baa nelma-i hiere ma yuṅ-nu, baa niliṅa-i hiere a yuṅ-nu.† ⁸ Da ma hel bamaṅ yireiṅa-i nyegãanḡ cicełmanḡ-sebe-i-na dii miwaanḡo jĩnamma-na, nelbiliemba-i hiere ba ka ta ba dũuna ba jaal-o. Cicełmanḡ-sebe daayo-i, banḡ kuɔ *Tũmbilonḡo manḡ, fuɔ wuonḡo-i.

⁹ Umanḡ duɔ u ka nu, u nu! ¹⁰ Diilonḡ duɔ cira ba bel umanḡ, ba ka bel-o; duɔ cira ba cãa umanḡ nuonḡ-nu-i, ba ka bi cãa-ku. Terienḡu fanḡu-na, Diilonḡ-baamba saaya ba hĩrã ba kũɔma-i aa haa ba nanḡa-i Diilonḡo-na.

Bĩṅwobalḡo nanḡo hilaa hĩema-na

¹¹ Mie mi ne tiraa da bĩṅwobalḡo nanḡo hel hĩema-na u jo. Yienḡa hãi waa u yuṅgu-na. A waa ṅaa terbeyuṅ-waanḡa. U taa u piiye ṅaa jũṅ daa uṅ piiyenḡo dumaa. ¹² Bĩṅwobalḡo manḡ hilaa hũmma-na uu naa hã-yo fĩṅgũ-i u duɔ tuɔ ce himma-i aa fuɔ tĩena tuɔ ne u tuɔ ce. A ce dumaanḡo-na, uṅ hilaa, u guor nelbiliemba ta ba dũuna ba jaal

† **13:7** Nienḡ Danielḡ sebe-i-na (Daniel) 7.8,21,25.

bīŋwobalŋo maŋ hilaa hūmma-na. Fuo yuŋgu yaa naa posol babalaa aa fē. ¹³ Umaŋ hilaa hīema-na, u taa u ce himma bōi. Halle u taa u ce dāamu ta mu hel dōrō-i-na mu diire hīema-na nuomba-i hiere ba yufelle-na. ¹⁴ Uŋ daa fōŋgūo maŋ tuō gbā u ce himma-i umaŋ hilaa hūmma-na u yufelle-na, u taa u pira nelbiliemba-i. Uu naa waŋ baa nuomba-i wuō baŋ posolaa bīŋwobalŋo maŋ baa jigāpōruoŋgu-i aa u saa ku, ba ce daaŋgu ba sisīŋyo ba jīna ba ta ba dūuna ba jaal-o. ¹⁵ Baa naa hā bīŋwobalŋo maŋ hilaa hīema-na ku fōŋgūo-i u ce baŋ sisāaŋ umaŋ jīna u tuō fiisa aa gbāa tuō piiye aa tuō bi ko bamaŋ sa dūunaanāŋ ba jaal-o hiere. ¹⁶ Mafamaŋ ciε, bīŋwuoŋ daa wuō guor nuomba-i hiere, nelbōmbōmbaaba-i baa nyuonyuō-baamba-i, waamba-i baa nawalaamba-i, kōraamba-i baa nebimba-i wuō ba dānya ba fεε ba nademmu-na sisō ba yaadāmma-na. ¹⁷ Dānyuō duō uu si dii nuōni maŋ nuō-i, ŋ siε gbāa sāa bīŋkūŋgu, ŋ siε bi gbāa suor bīŋkūŋgu. Bīŋwobalŋo yerre yaa waa dānyuō faŋo-i sisō niele maŋ saa baa u yerre-i.

¹⁸ Terieŋ daaku-i nelnurāaŋ-teriēŋgu. Niel daade yaa nuōsiba siεi komuōŋa siεi baa niediei (666). Di pigāaŋ moloŋo naŋ sīnni-i dumaŋo-na. Umaŋ duō tuō cē u jōguoŋ u ne.

14

Bamaŋ kuraa ba maama-i

¹ Miε mi tiraa ne da *Tūmbiloŋo yiεraaya *Sinyō-tānuŋgu-na baa nelpūŋgu naŋ temma. Ba waa nuomba neifieŋ-komuōŋa siεi baa cīncieluo nuomba neifieŋa hāi. Tūmbiloŋo yerre-i baa u To

diele naa nyegēŋ ba yaadāmma-na. ² Miε ta mi nu ba yaleiŋa-i dərɔ-i-na. A taa a du ŋaa hūnjulamma, a taa a du ŋaa diilonɔ'i naaraa. A taa a du ŋaa ba mar konconni. ³ Ba waa ta ba hāl nalāfelienɔ fōŋgōtaan-teterre yaanɔ-na, bimuwamba naa-baan daaba yaanɔ-na, bincuwamba bi yaanɔ-na. Da ma hel bafamba-na, molo sie gbāa suɔ nalāan daaku-i hāl-ku. Diilonɔ sāa bafamba yunni yaa hīema-na. Baa dii nuwamba neifien-komuŋa siei baa cīncieluo neifienja hāi. ⁴ Baa dii welewele, ba saa guɔla ba fεε baa caamba. Ba yaan aa ta ba cu *Tūmbilonɔ huon-nu un kāŋ terni man nuɔ-i hiere. Diilonɔ yufelle hilaa ba yaa-i nuɔ-i igēna nelbiliemba hōlma-na u sāa ba yunni-i ba da ba ce fuɔ baa Tūmbilonɔ-i ba baamba. ⁵ Ba nunni saa puur baa coima-i dede. Cālmuw si dii-bei.

Dərpəpuərbilomba siei maama

⁶ Miε mi ne da *dərpəpuərbilonɔ nanɔ yuul dii fēnfēlle-na u jo baa neldədɔlma namma. Nelma famma sa ji saara dede. U jo baa-ma duɔ ji wan-ma baa nelbiliemba-i terni-na hiere, dūnni-na hiere, nelmambaa-ba-na hiere baa nilēiŋa-na hiere. ⁷ U taa u piiye da gbagaga wuw: «Diilonɔ un ka gεr nuwamba āndaanɔ-i huonɔgu man nuɔ-i ku hii tī, a ce dumaanɔ-na, taa na kāŋ-yo aa na ta na gbēlien-yo. Taa na dūuna na jaal umanɔ hielaa dərɔ-i baa hīema-i. Taa na jaal umanɔ hielaa nuoranni-i baa hūnfonni-i!»

⁸ Dərpəpuərbilonɔ nanɔ tiraa cu dīelā-wuonɔ-i tuɔ piiye wuw: «U muyaanu! *Babilōni muyaanu! Nebuw man cilaan nilēiŋa-i hiere baa u saasorsinni-i, u muyaanu!»

9 Unaa tiraa cu hãaliŋ-wuoŋo-i tuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Umaŋ duɔ tuɔ dũuna biŋwobalŋo yaanŋa-na, sisɔ u karkuuyo* yaanŋa-na, aa dãnya u nadienŋa-na, sisɔ u yaadãmma-na, ¹⁰ kutienŋo siε kor Diilonŋ-berru-na. Diilonŋo ka pigãaŋ-yo u jãyãmma-i. U ka waa ŋaa ba guoraa moloŋo hã-yo kombabalamma u nyɔŋ. Kufaŋgu taamba ka muliεŋ dãŋgbɔguɔŋgu-na, dɔrɔpɔpɔrbiemba yaanŋa-na, baa Tũmbilonŋo yaanŋa-na. ¹¹ Dãamu maŋ mulãaŋ-baŋ, mu sa ji diŋ dede. Mu nyaasinni sa ji yaŋ wurma-i dede. Bamaŋ dũunaanaŋ biŋwobalŋo yaanŋa-na, sisɔ u karkuuyo yaanŋa-na, bamaŋ dãanya ba fεε baa u yerre-i, ba cεraa ba da fiisaanŋu gbula.»

¹² Ku'i ciε Diilonŋ-baamba-i, bamaŋ nuɔŋ u nuŋgu-i aa haa ba nanŋa-i Yesu-i-na, ba saaya ba hira ba kũma-i.

¹³ Ku huonŋu-na, mi nu molo piiye baa-mi dɔrɔ-i-na wuɔ: «Nyεgẽŋ nel daama-i: «A donŋ fiεfiε-i-na, bamaŋ kuuŋ baa Itienŋo maama-i ba hɔmmu-na, ba yunni dɔlaa. *Diilonŋ-Yalle waanŋ-ma wuɔ ninsoŋo, kεε ba ka fiisa, ba silaa ce weima; ba ka da ba muliεma sully-i.»»

Dimma hii karma

¹⁴ Miε mi tiraa ne a da nyaasipilanni nanni dɔrɔ-i-na, moloŋo nano waa tiena ni dɔrɔ-i-na, ŋaa Moloŋ-Bieŋo. Sẽε-nyantuoluo waa u yuŋgu-na baa jukɔrdɔdɔlŋgu u nanŋa-na. ¹⁵ *Dɔrɔpɔpɔrbilonŋo nano hel *Diilodubuɔ-i-na a

* **14:9** Karkuuyo: Baŋ gbẽŋ karkuuyo maŋ bande-i-na, da ba sisinŋ daaŋ-biŋkũngu, ba bi-ku yaa karkuuyo-i. Ku gbãa waa nelienŋo, ku gbãa bi waa biŋwuoŋo'i baŋ sisãaŋ.

piiye da gbagaga baa uman waa tiena nyaasinni-na wuɔ: «Dĩmma vāa hi karma hĩema-na, biɛ ŋ jukɔruɔŋgu-i ŋ don!» ¹⁶ Uman waa tiena nyaasinni-na wuɔ biɛ u jukɔruɔŋgu-i a kar dĩmma-i hiere hĩema-na.

¹⁷ Dɔrpɔpuɔrbilonɔ nanɔ tiraa hel Diilodubuɔ-i-na dii dɔrɔ-i-na; jukɔrdɔdɔlŋgu bi waa baa fuɔ-i.

¹⁸ Dɔrpɔpuɔrbilonɔ nanɔ tiraa hel mumbuol-muŋ-teriŋgu-na, u yaa waa dāamu tienɔ-i. Wuɔ piiye da gbagaga baa jukɔruɔntienɔ-i wuɔ: «Ne! *Eresɛ biɛ hĩema-na, kã baa ŋ jukɔruɔŋgu-i ŋ ka kar-o.» ¹⁹⁻²⁰ Wuɔ ce u jukɔruɔŋgu-i a kar eresɛ-i hiere hĩema-na aa kũl-o kã baa-yo ban kãmal-ɔŋ kusuɔŋ-nu. Ku waa gborsanniŋ. Baa jãmallã eresɛ daayo-i kãmal-o, tãmma bir yan aa ta ma hel-yuɔ, gbuu ta ma bũŋ ŋaa nuoraanɔ. Ma bũɔŋ kilobaa nuɔsũɔ komuɔŋa ndii temma.† Ma pupurma waa sũŋ duɔ suur, u bāl u nuon-nu. Daaku-i hiere ku pigāan Diilonɔ jãyãmma yaa-i.

15

Dɔrpɔpuɔrbiemba juɔ baa ambalma niehã

¹ Miɛ mi ne a tiraa da gbɛɛ nan temma dɔrɔ-i-na: *dɔrpɔpuɔrbiemba niehã baa ambalma niehã ba nammu-na. Ambalperiema yaa-i. Diilonɔ ka pigāan u jãyãmma-i baa ma yaa-i a perien.

² Aa da kulanɔ nanɔ ŋaa nuoraanɔ, ku caa ŋaa duɔlenɔ, baa dāamu ku huɔŋga-na. Baman yaraa biŋwobalɔ-i, baman saa hũu-ma ta ba dũuna

† **14:19-20** Ma nyegāan girekimma-na wuɔ: «Ma bũɔŋ sitadibaa nuɔsiba niisɛi.» A saanu baa miɛ niifinni-i, i gbāa saa-ba baa kilobaa nuɔsũɔ komuɔŋa ndii temma.

u karkuuyo* yaan̄ga-na, bamaŋ saa siε ba haa u dānyuə-i bei, ba waa yiera nuoraŋ daaku-na. Diilon̄o naa hā-ba konconni ³ ba ta ba hāl *Tūmbilon̄o nalāan̄gu-i. Diilon̄-cāarāŋo-i *Moisi hālāa-ku cor.

Ba taa ba hāl wuə:

«Itien̄ nuə, Diilon̄ nuə, Weimantien̄ nuə.

Ŋ maacemma temma si dii fafaan̄gu-na.

Nileiŋa-i hiere a Itien̄ nuə.

Ŋ āncemma faa aa tiraa vii.

⁴ Itien̄ nuə, nuənei Diilon̄ nuəŋo-i ŋ diei yon̄.

Hai moloŋo-i ka siε cira u siε kālā-niε?

Hai moloŋo-i ka siε cira u siε bī ŋ yefafalle?

Nuəmba-i nileiŋa-na hiere ba daa nin̄ pāŋ fafamma dumaa baa ba yufelle.

Ba ka jo ji dūuna jaal-ni hiere.»

⁵ Ku huon̄gu-na, miε mi ne da *Diilodubuə-i dərə-i-na u puurii, aa da *Tobisinn̄iŋ-dūŋgu-i dii huon̄ga-na.

⁶ Uŋ puurii dumaan̄o-na, dərɔpɔuərbiemba niehāi maŋ naa bella āmbalma-i, baa hel. Baa naa dii jon̄gorpielm̄ba aa p̄yē-bei baa s̄nε-kpāŋkpanni. Ba jon̄gorbaa-ba taa ba carra.

⁷ Bimuəmba naa-baan̄ daaba-na, unan̄o hā *dərɔpɔuərbiēŋ niehāi-baan̄ daaba-i s̄nε-cimmu niehāi. Muu naa yu hiere baa Diilon̄-berru, fuə maŋ dii gbula.

⁸ Diilon̄o bəbəima-i baa u himma ce Diilodubuə wuə pāŋ yu baa nyaas̄inni a ce molo saa naa waa u gbāa suur-yuə, fuə dərɔpɔuərbiemban̄ juə baa āmbalma niehāi maŋ ma cor igēna.

* 15:2 Karkuuyo: Niεŋ 14.9 baa naaruə-i-na cicaara-i-na.

16

¹ Ku huonḡu-na, miε nu molo piiye da gbagaga Diilodubuɔ-i-na baa dɔrpɔpuɔrbiemba niehāi-baan daaba-i wuɔ: «Diilonḡ-berru maḡ cimmu niehāi-muun daamu-na, kāaḡ na ka kūnna-duɔ hiεma-na.»

² Dɔrpɔpuɔrbilo-dīelāḡo ta kā ka jier u kaanḡa-i hiεkuole-na. Pābabalanni naḡ temma doḡ ta ni kar biḡwobalḡo dānyuɔḡ waa bamaḡ nuɔ-i aa ba ta ba dūuna u karkuuyo* yaanḡa-na. Pāḡ daani maama saa naa fa baa jamma-i.

³ Hāalḡ-wuonḡo kā ka jul u kaanḡa-i dāmman-nuoraanḡu-na. Hūmma bir hiere ḡaa bikulonḡ-tām̄ma, a ce dumaanḡo-na bīm̄baamba maḡ waa hiere hūmma-na baa ku.

⁴ Sielḡ-wuonḡo kā ka jier u kaanḡa-i nuoranni-na baa hūnfonni-na, hūmma bir hiere tām̄ma. ⁵ Miε nu dɔrpɔpuɔrbilonḡo maḡ hūmma tienḡo-i u ciera wuɔ:

«Diilo, nuɔni maḡ dii, nuɔni maḡ waa;
nuɔni maḡ Diilonḡ nuɔ, ḡ fafaanḡu temma si dii.
Niḡ ciε nel daama-i dumaa, ma yaanḡa yaa du-
maanḡo-na.

⁶ Baḡ kuɔ ḡ baamba-i baa ḡ *pɔpuɔrbiemba-i, ku'i ciε ḡ hā-ba tām̄ma wuɔ ba nyɔḡ. Baḡ taa ba taara kumaḡ ba daa-ku.»

⁷ Ku huonḡu-na, mi nu molo piiye mumbuol-munḡ-terienḡu-na wuɔ: «Ninonḡo! Itienḡ nuɔ, Diilonḡ nuɔ, Weimantienḡ nuɔ, ḡ maacemma-i hiere ma faa. Da ḡ pā umaḡ baa kumaḡ, ku'i saaya baa-yo.»

⁸ Naalḡ-wuonḡo kā ka jier u kaanḡa-i bāanyufelle-na. Diε pāḡ bir ḡaa dāamu gbuu ta ku ye

* **16:2** Karkuuyo: Niεḡ 14.9 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na.

nuamba-i. ⁹ Bãanɣuŋ fiε ku ye-ba, ba saa nanna ba cilɔbabaŋo-i a fε Diiloŋo huɔŋga-i, ba bir yaŋ aa ta ba tuora-yuɔ, η siε suɔ wuɔ mamaŋ daaŋ-baŋ daama-i ma tieno yaa ufaŋo-i.

¹⁰⁻¹¹ Diiluŋ-wuonɔ kã ka jier u ciŋga-i biŋwobaŋo fɔŋgɔtaaŋ-teterre-na, u niŋiŋa-i hiere aa pãŋ bir da kullu. Pãnniŋ karaa nuamba-na ta ni muliŋeŋ-ba, baa gbuu ta ba wuo ba nyieni-i, ba saa nanna ba cilɔbabaŋo-i, ba bir yaŋ aa ta ba tuora Dɔrwuonɔ-i.

¹² Niediei-wuonɔ kã ka jul u kaanɣa-i nuorabuɔ naŋo-na, ba bi-yo Efurata. Nuoraanɣ daa kuɔ pãŋ kuol a ce jãmatigibaa-ba maŋ hilaanɣ bãpagũŋgu-na ba da ba da muncormu.

¹³ Ku huonɣu-na, mi da *jinabaa-ba siεi. Unanɔ taa u hel jũŋo nuŋgu-na, unanɔ-i biŋwobaŋo nuŋgu-na, unanɔ-i u pɔpuɔrbiloŋo nuŋgu-na.† Jinabaa daaba waa ŋaa mamaalmba. ¹⁴ Ba yaa *Sitãni cãarãamba-i ta ba ce himma-i. Ba ka wuɔra gbura jãmatigibaa-ba-i hiere hiεma-na wuɔ ba ji gãŋ baa Diiloŋo-i Weimantienɔ-i uŋ ka pigãanɣ u jãyãmma-i yiinɣu maŋ nuɔ-i.

¹⁵ Itienɔ waanɣ-ma wuɔ: «Niεŋ, mi ka jo ŋaa cuoyuo muɔ. Umanɣ duɔ saa gonya duɔfũmmu aa tigiinɣ tiεna baa u jonɣorbaa-ba-i u nuonɣu-na, u yunɣu dɔlaa. U siε hel bebelle, a ce dumaanɔ-na senserre siε da-yo baa banamba-i.»

¹⁶ Jinabaa baa tigiinɣ jãmatigibaa-ba-i terienɣu nanɣu-na, ba bi-ku ebiremma-na «Armagedɔ».

† **16:13** Biŋwobaŋo yaa biŋwuonɔ maŋ hilaa hũmma-na aa u pɔpuɔrbiloŋo yaa umanɣ hilaa hiεma-na. Niεŋ sapitiri-i-na 13.

17 Dərpəpuərbilonjo maŋ niehāi-wuoŋo fara jier u ciinga-i a guəla fafalmu-i. Miε nu molo piye da gbagaga fōŋgōtaan-teterre-na Diilodubuə-i-na wuo: «Ma tīε!» 18 Huəŋgu faŋgu-na, diilonj wuo doŋ tuə nyiesiŋ aa tuə naar, terni-i hiere ijieni. Hiema gbuu sagalla baa fōŋgūə. Diilonj uŋ hielaa nel-biliemba-i ma temma saa sagalla dede! 19 Maŋ sagalaaya dumaanjo-na, nebuə maŋ baŋ biŋ-yonj *Babiloni-i wuo taalnu səmma siεi. U maacemba-balamma saa karaanu Diilonjo-i, wuo pigāan-jo u jāyamma-i. U cie-yo ŋaa ba hāa moloŋo kombabalamma u nyəŋ. Aa nilēiŋa naŋa-i jāmalābaaba-na hiere aa muonu. 20 Tānni gbuo hiere baa dāmmanj-nuoraanŋuŋ diyaa hiema maŋ huəŋga-i, molo saa suə niŋ curaa kusuəŋ-nu. 21 Diilonj wuo tuə dāa baa tāmpēkāŋkareiŋa u naŋ nuəmba-i. Tālle diei gbāa yu kilobaa komuəŋa hāi. Kuŋ gbuu silaa balanj cor dumaanjo-na, nuəmba ta ba tuora Diilonjo-i.

17

Babiloni dii ŋaa saasorcieŋo

1 Ku huəŋgu-na, *dərpəpuərbiemba niehāi maŋ waa baa cimmu niehāi, unəŋo jo ji gbē-mi wuo: «Jo mi ji pigāan-ni kumaŋ ka haa saasorcieŋo maŋ tīenaana kanni həlma-na. 2 Jāmatigibaa-ba-i hiema-na hiere ba gaala baa-yo, u guəlaaya nuəmba yunni-i cor baa u saasorsinni-i nilēiŋa-na hiere.»

3 Uŋ waan mafamma-i, *Diilonj-Yal die sire-miε. Mi da dərpəpuərbilonj daa u kāa baa-mi hiεŋ-nu. Miε mi ne da cieŋo naŋo tīenaana biŋwodāama naŋo-na, Diilonjo tuosinniŋ-yireiŋa'i nyegāanj gbuo

bɪŋwuonɔ daayo-i hiere. U waa baa yunni niehái baa yieŋa cɪncieluo. ⁴Cieŋ daayo naa gbuu diyaa u fere baa kompafafanga nanga, ka waa dāa kaanga. Sēne saa waa dei u nuonɔgu-na baa u nienja-na a naara u niibilenni-i. Sēne-ciinga waa u nanga-na, kaa naa yu baa kakarkuonɔ-bĩmbĩnni, baa saasor-bĩmbĩnni. ⁵Yerre nande naa nyegēŋ u yaadamma-na. Di yunɔgu naa fuo. Ku yaa daaku wuo: «Babilonibuɔ yaa-i, saasorbaa-ba nyu yaa-i, kakarkuonɔ manɔ cieŋ hiere miwaanɔ-na u nyu yaa-i.»

⁶Mi ne da cieŋ daayo nyuonɔ Diilonɔ-baamba tamma-i a ye cor kolmanɔ temma. Banɔ kuɔ bamanɔ Yesu maama-na, u nyuonɔ ba tamma-i ye. Minɔ daa cieŋ daayo-i danɔ damma-i, kuɔ ce-mi gberε. ⁷Dɔrɔpɔurbilonɔ wuo gbē-mi wuo: «Baa yanɔ ku ce-ni gberε! Cieŋ daayo-i baa bɪŋwuonɔ manɔ tũyāa-yo, mi ka firre-bei pigāanɔ-ni. ⁸Ninɔ daa bɪŋwuonɔ manɔ daayo-i baa yunni niehái baa yieŋa cɪncieluo-i, uu naa waa yiinaa-i-na, ŋga fiefie-i-na uu si dii, u kuu. Ŋga u ka sire hel fobabalaanɔgu-na. Duɔ hel, u ka kã baa u yaanga ka kɔsuonɔ u fere. Nelbiliemba manɔ ba yireŋa si dii cicēlmanɔ-sebe-i-na dii miwaanɔ jinamma-na, da ba ji da-yo, ku ka ce-ba gberε. Uu naa waa, fiefie-i-na, uu si dii, ŋga u ka bir jo.

⁹«Terienɔ daaku-na fuo ŋ waa cēcēmuntienɔ nuɔ baa nelnurānɔ nuɔ. Bɪŋwuonɔ yunni niehái pigāanɔ tānni niehái cieŋ daayonɔ tlenaana nimanɔ nuɔ-i. Ni bi pigāanɔ jāmatigibaa niehái. ¹⁰Jāmatigibaa niehái-baanɔ daaba-na, ba ndii cie ba bāanɔgu-i cor tĩ, aa u diei dii tuɔ ce u kũŋgu-i; niehái-wuonɔ saa hi nyugũŋ yogo. Duɔ ji nyugũŋ, u sie cɔ.

11 Bĩᵛwuoŋo maŋ naa waa aa u saa ji waa, u nuŋgu dii jámatigibaa niehái-baan daaba-na. U ka tiraa bir jo ji ce jámatigi, ba ce jámatigibaa niisiɛi. U ka ká baa u yaanŋa ka kɔsuɔŋ u fɛɛɛ.

12 «Yieŋa cĩcieluo maŋ niŋ daa-ya bĩᵛwuoŋo-na daaya-i, jámatigibaa-ba'i dumaanŋo-na, ŋga ba saa doŋ ba bāanŋu-i yogo. Ba ka hā-ba hūmelle-i ba ce ba bāanŋu-i baa bĩᵛwuoŋo-i ler diei yoŋ. 13 Nelma diei dii jámatigibaa daaba hɔmmu-na hiere; ma yaa daama: a ce ba fōŋgūɔ-i ta ba cāa bĩᵛwuoŋo-i baa-yo. 14 Ba ka sire ka kar berru *Tūmbilonŋo-na, ŋga Tūmbilonŋ uŋ yeŋ yuntaamba-i hiere ba Yuntienŋo, aa tiraa waa jámatigibaa-ba-i hiere ba Jámatigi, u ka yar-ba. U baamba-i, uŋ bɛ baman, u yufellen hilaa baman nuɔ-i, baman haa ba nanŋa-i yuɔ ba ka bi yar jámatigibaa daaba-i.»

15 Dɔrɔpuɔrbilonŋo tiraa gbɛ-mi wuɔ: «Niŋ daa kanni maŋ saasorcienŋ uŋ tĩenaana kusuɔŋ-nu, ni pigāanŋ nuɔmba'i dumaanŋo-na, ni pigāanŋ nilɛiŋa'i dumaanŋo-na, ni pigāanŋ nelmambaa-ba'i dumaanŋo-na. 16 Niŋ daa yieŋa cĩcieluo maŋ daaya-i, mi waanŋ-ma baa-ni miɛ jámatigibaa-ba'i dumaanŋo-na; bafamba-i baa bĩᵛwuoŋo-i ba ka bigāanŋ saasorcienŋo-i. Ba ka hūu u nagāŋ-niini-i aa firre-yuɔ yanŋ-yo bebelle. Ba ka wuo-yo aa caa u boini-i baa dāamu. 17 Diilonŋo yaa diyaa-ma ba hɔmmu-na wuɔ ba ce-ma dumaanŋo-na, kɛɛɛ u taara-mɛi dumɛi. Ba ka ce kuuduɔŋgu a ce ba fōŋgūɔ-i ta ba cāa bĩᵛwuoŋo-i baa-yo. Ba ka ta ba ce dumɛi ba cie Diilonŋo uŋ waanŋ mamanŋ hiere maŋ ka perienŋ ce yiingu maŋ nuɔ-i.

18 «Aa niŋ daa cienŋo maŋ daayo-i, u yaa *Ba-

bilōni-i, u yaa nebuō-i, u yaa jāmatigibaa-ba-i
hīema-na hiere ba yuŋgu-na.»

18

Babilōni muonumma hii

¹ Ku huonḡu-na, mi da *d̄or̄p̄ūorbilonḡo nanḡo
hilaa d̄or̄-i-na tuō hiire u jo. U waa nelbuō, u taa
u caa ḡaa duōlenḡo, a ce hīema-i hiere da cerre. ² U
piiye da gbagaga wuō:

«U muyaanu! Babilōnibuō muyaanu hiere.

Terienḡu ciε *j̄ina ba terienḡu fiεfiε-i-na, ku ciε j̄ina
ba muncōmmu.

Huribabalaamba maḡ molo sa taara u da ba
yufelle, ba k̄aa ka t̄iε kusuōḡ-nu'i.*

³ Nuōmba-i nilēiḡa-na hiere ba diyaa ba gboluonḡu
u saasors̄ibabalanni-na.

Jāmatigibaa-ba-i hīema-na hiere ba gaala baa-yo
aa u bis̄inn̄iḡ-hālmaḡu ciε torgociraamba
ce waamba hīema-na hiere.»

⁴ Ku huonḡu-na, mi tiraa nu molo piiye d̄or̄-i-
na wuō: «Mei baan̄ namaa, siirenḡ na hel *Ba-
bilōni huonḡa-na, ni ma'i s̄i, na nunni ka waa u
āmbabalma-na, aa kumaḡ ka haa-yuō, da na t̄iena,
ku ka bi haa-nei. ⁵ U āmbabalma haaya ma-naa
fuō ka ta ma yiεya diilonḡo-i. Ma diei-maama saa
karaanu Diilonḡo-i. ⁶ Uḡ haa kumaḡ banamba-
na, suḡ ku s̄alaḡu-i yuō. Uḡ ciε karaḡu maḡ
baa nuōmba-i, ciεḡ ku temma yuō na tir. Uḡ
h̄aa nuōmba-i konḡbaanḡo maḡ temma-i ba nyōḡ,
diyaan̄ mamaḡ biε yan̄ mafamma-i tir na h̄a-yo.

⁷ Uḡ taaraaya yerre-i dumaa, aa ce u b̄aanḡu-i

* **18:2** Niεḡ Isayi sebε-i-na (Ésaie) 13.19-22.

dumaa baa gbeiŋa-i, haan muliema-i yuo dumei baa yaahuolo-i. Duo ce u tuo piiye u huon-na wuo: «Mii dii ta mi ce mi baaŋgu-i ŋaa jamatigi muo. Bikulciŋ muo sí, aa balaanŋu ceraa ku dami.» ⁸ Yinduonŋu yon ambabalma-i hiere ma ka cure-yuo: Jarma ka har-yuo, balaanŋu ka har-yuo, nyulmu ka bi har-yuo. Fuo ferε-i daamu ka caa-yo. Ku pigaan wuo Diilon-berru-i ponsaan-duulu sí.»†

⁹ Jamatigibaa-ba-i hiema-na hiere ban gaala baa-yo aa ce ba baaŋgu-i baa-yo, da ba ji da nyaasinni-i tugugu u yudoro-i-na, ba ka pan haa ba nammu-i ba yunnin ta ba kaal. ¹⁰ Korma ka da-ba ba yiera da yargaa ta ba fara ba ne aa ta ba piiye wuo:

«Gbεε hayo-i temma-i daayo-i!

Babiloni nan sulŋ daama!

Nuo baa ŋ fonŋuo-i baa ŋ boboima-i hiere ŋ guolamma saa gbuu bon baaŋgu.»‡

¹¹ Torgociraamba-i hiere hiema-na ba ka bi waa kuliin-kaaluŋ-nu wuo molo sie da saa ba niisuorni-i. ¹² Senε dii baa-ba, baa wargβε, baa niibilefafanni-i ni sinni-na hiere, baa kompafafammu-i mu sinni-na hiere, baa deni man huon vammu, baa gbēlŋ-nyienin-bimbinni-i ni sinni-na hiere, baa daafafannin-bimbinni-i ni sinni-na hiere, baa kovellun-bimbinni-i ni sinni-na hiere, baa kollun-nobimba-i ba sinni-na hiere, baa talēfēfēinŋa-i a sinni-na hiere. ¹³ Ban ceŋ nantiilma-i baa fielu man, duu dii du sinni-na hiere, baa naticolobaa-ba-i, baa *miir baa wusunambaa-ba-i. Duvēŋo dii, namma dii, jummu dii, dimma dii, niimba

† **18:8** Niŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 48.8-9. ‡ **18:10** Niŋ Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 26.16-17.

dii, túlmba dii, sūnaamba dii, wotorobaa-ba dii, kōraamba bi dii.Š 14 Ba ka ta ba piiye wuo: «Babilōni, niŋ taa ŋ kuye nimaŋ hiere ni taa nyaasinniŋ, ŋ bimbifafanni taa aa yaŋ-ni; ŋ cēraa ŋ tiraa da-ni.»

15 Torgociraamba maŋ ciē bīŋkūntaamba Babilōni-i-na, korma ka da-ba ba yiera da yargaa ta ba fara ba ne aa ta ba kaal kuliŋ-kaaluŋgu* 16 aa ta ba piiye wuo:

«Gbēē hayo-i temma-i daayo-i!

Nebuō maŋ taa u diyaa u fēē baa kom-pafafammu-i mu sinni-na hiere, baa niibilefafanni-i ni sinni-na hiere, baa sēŋē-bimbinni-i ni sinni-na hiere.

17 Bimbifafaŋ daani bīēnamma saa gbuu boŋ bāaŋgu.»

Bamaŋ taaraayaŋ ba nuŋ-juuru-i dāmman-nuoraŋgu-na: Baatoŋ-gbartaamba-i, hūncortaamba-i, baa bamaŋ ciēŋ maacemma baatombaa-ba-na, da ba ji da nyaasinni-i tugugu nelle yudōrō-i-na, ba ka yiera da yargaa 18 ta ba fara ba ne aa ta ba piiye da gbagaga wuo: «Nel daade bōbōima temma saa waa!» 19 Ba ka kūl hīēma kūnna ba yunni-na aa haa ba nammu-i ba yunniŋ ta ba kaal aa ta ba piiye wuo:

«Gbēē hayo-i temma-i daayo-i!

Nebuō maŋ ciē baatontaamba ce waamba hiere baa u bisinniŋ-hālmaŋgu-i, u bīēnamma saa gbuu boŋ bāaŋgu.»†

Š 18:13 Niēŋ Esekiel sebē-i-na (Ézéchiel) 27.12-13,22. * 18:15 Niēŋ Esekiel sebē-i-na (Ézéchiel) 27.31,36. † 18:19 Niēŋ Esekiel sebē-i-na (Ézéchiel) 27.29-34.

²⁰ Dārtaan namaa, taa na nye! Diilon-baar namaa, taa na nye! Yesu *pəpuərbien namaa, taa na nye! *Diilopəpuərbien namaa, taa na bi nye! Nebuə daa uŋ ciε karaanŋu maŋ baa-na, Diilono pāa-yo baa kufanŋu sullu yaa-i.

²¹ Ku huonŋu-na, mi da *dərɔpəuərbilono nanɔ-i, fɔŋgũ waa-yuə. U biyaa tāmpēbuə nanɔ-i, uu dii ŋaa namelle, a fara nan-yo dii-yo dāmman-nuoraanŋu-na aa cira: «Babiloni, nuə baa ŋ bəbəima-i hiere, ba ka fara nanna-niε dumandε'i nuə-i, molo siε tiraa da ŋ yufelle. ²² Fānaa siε ji waa ŋ huonŋa-na, koncomaraamba siε ji waa, tulahultaamba siε ji waa, gbamaraamba siε ji waa, nagāŋ-maacenciraamba siε ji waa. Molo cεraa u tiraa nu buon dummer ŋ huonŋa-na. ²³ Fitin-cecerma ka gbuo gbula. Molo sa ji tiraa wan cejällen-maama ŋ huonŋa-na. Kumaŋ ciε ku gbuo-niε dumaanɔ-na, ŋ torgociraamba ciε ba fεrε ba temma si dii hīema-na hiere, aa ŋ piεra nuamba-i nilēinɔ-na hiere baa ŋ isomma-i. ²⁴ A naara kufanŋu-i, ba kuə Diilopəpuərbiemba-i baa Diilon-baamba-i nan huonŋa yaa nuə-i. Baŋ kuə bamaŋ hiere hīema-na, ŋ nunŋu dii ba kuliinŋu-na.»

19

¹ Ku huonŋu-na, mi nu ŋaa nelpūŋu'i piiyen da gbagaga dərɔ-i-na wuə:

«Yaan i tiε jaal Diilonɔ-i!

Konkoro dii baa u yaa-i, bəbəima gbīε baa u yaa-i, himma dii baa u yaa-i.

² U maacemma faa aa ma yaanŋa yaa dumaanɔ-na.

U gāaŋ baa saasorcenampānto maŋ taa u
celieŋ nuamba-i hiema-na hiere baa u
kakarkuoŋo-i.

Uŋ kuɔ Diiloŋ-cāarāamba maŋ,
Diiloŋo suu ku solaŋgu-i yuɔ.

³ Nebuɔ daayo dāamu sa ji diŋ dede,
u nyaasinni sa ji yaŋ wurma-i dede.»

Aa naa tiraa cira:
«Yaŋ i tie jaal Diiloŋo-i!»

⁴ Bincuamba komorre baa ba naa-baaŋ daaba-i,
a naara bimuaamba naa-baaŋ daaba-i*, ba sire
dūuna jaal Diiloŋo-i fōŋgōtaŋ-teterre-na aa ta ba
piiye wuɔ:

«Ninsoŋo! Yaŋ i tie jaal Diiloŋo-i!»

Tūmbiloŋo dərŋo ponsaaŋgu-i

⁵ Mafammaŋ cie, molo nie piiye fōŋgōtaŋ-teterre
yaŋga-na wuɔ:

«Yaŋ i tie jaal Diiloŋo-i!

Namaa namaŋ cāaŋ-yoŋ, namaa namaŋ kāaŋ-yoŋ,
nelbōmbōmbaa namaaŋo-i, baa nyuonyuɔ-baaŋ
namaaŋo-i hiere,
taa na jaal Diiloŋo-i.»

⁶ Ku huonŋu-na, mi da ŋaa nelpūŋgu'i piiyeŋ. Ba
piiyo taa u du ŋaa hūnjulamma. Ku waa ŋaa
diiloŋ-naarma. Ba taa ba piiye wuɔ:

«Yaŋ i tie jaal Diiloŋo-i!

Itieŋo-i Diiloŋo-i Weimantieŋo yaa weima-i hiere
ma yuŋ-nu fiɛfiɛ-i.

⁷ Yaŋ i yaŋ i hōmmu fē i tie nye
aa tie gbeliŋ Diiloŋo-i!

*Tūmbiloŋo dərŋo ponsaaŋgu hii ti,

* **19:4** Bincuŋ daaba-i baa bimuaŋ daaba-i, nieŋ 4.4,6.

u dərno tigiin u fere ti.

⁸ Ba haa dərciəno-i jonğorfeleno u dii.

Baŋ nyie-yo baa kompaŋga maŋ, ka caa da muimui!»

Kompaŋ daaka pigāaŋ Diilon-*baamba maacenfafamma yaa-i.*

⁹ *Dərpəpuərbilono gbē-mi wuo: «Nyegēŋ nel daama-i wuo: «Baŋ bīe bamaŋ *Tūmbilono källe-na, ba yunni dōlaa.»» Aa tiraa cira: «Nel daama-i hiere ma hilaa Diilo fuo fereŋ nuŋ-nu, huhurma sī mei.»

¹⁰ Mi dūuna u yaaŋga-na miε mi jaal-o, u gbē-mi wuo: «Baa ce dumaa! Muo baa nuəno-i baa bamaŋ wuoyaŋ Yesuŋ juo baa ninsoŋo maŋ u hūmelle-i, ii dii kuuduəŋgu yaa-i. Diilon-*cāarāaŋ miε hiere, unaa saa maar unano. Diilono'i gbīe baa jaaluŋ daaku temma-i.*»

Yesuŋ juo baa ninsoŋo maŋ, *Diilonpəpuərbiebanŋ waŋ mamaŋ hiere, ma hilaa u yaa nuo-i.

Berru wuyaa biŋwobalno-i

¹¹ Ku huonŋu-na, mi da dərə puurii. Uŋ purii dumaəno-na, mi da naacolno naŋo nyugāaŋ sūmpilaŋ-na. Ba bī naacolno-i Nelviino, u yerre nande yaa Ninsontieno. U suo germa aa u ce berru-i u ninsoŋ-na. ¹² U yufieŋa taa a caa ŋaa dāamu, aa nyantuolbaa-ba waa boi u yunŋu-na.

Yerre nande naa nyegēŋ yuo, da ma hel fuo-i na molo sa suo di yunŋu-i. ¹³ Jonğoruo maŋ waa u nuonŋu-na, uu naa gbuo baa tāmma hiere. U yerre nande yaa waa wuo: Diilon-nelma.

¹⁴ Dərsorosibaa-ba cu u huon-nu baa sūmpielmba aa naa dii bīmbīielni, dugaŋgu saa waa ku diei

nuo. ¹⁵ Jigāpəruoŋgu waa u nuŋgu-na, ku maama saa naa fa baa dədəlma-i. U ka ce ku yaa-i a muo nuamba-i niləiŋa-na hiere. U yaa ka waa ba yuŋ-nu baa kəlluŋ-būəle. U yaa ka bi kāmala-ba ŋaa baŋ kāmala *erešə duma a hiel u hūmma-i, ku yaa ba ka suə Itienjo-i Diilonjo jāyāmma-i. ¹⁶ U sīnni nyegāan u jonjoruo-i-na baa u corre-na wuo: «Jāmatigi ba Jāmatigi, yuntaamba Yuntienjo.»

¹⁷ Ku huonju-na, mi da *dərpuərbilonjo nanjo yieraaya bāanyufelle-na. Wuo piiye da gbagaga baa dūnaamba-i baa kpaalbaa-ba-i dii fēnfēlle-na wuo: «Diilonjo cie källe, juəŋ na ji wuo niwuoni-i. ¹⁸ Juəŋ na ji wuo jāmatigi ba kūəma-i baa sorosi ba maama-i, baa ba yuntaamba bi maama-i. Juəŋ na ji wuo sūnaamba-i baa ba taamba kūəma-i. Nelbiliemba-i hiere ba kūəma dii; Kəraamba-i baa nebimba-i, ba kūəma dii; nelbōmbōmbaa-ba-i baa nyuənyuə-baamba maama bi dii, juəŋ na ji wuo.»

¹⁹ Ku huonju-na, mi da bīŋwobaljo-i baa jāmatigibaa-ba-i hīema-na hiere ba tigiin baa ba sorosibaa-ba-i da ba ce berru baa sūmpilantienjo-i baa u bi sorosibaa-ba-i. ²⁰ Sūmpilantien wuo bel bīŋwobaljo-i baa u pəpuərbilonjo-i†. Pəpuərbilonjo faŋo yaa taa u ce gbere-weima-i u cu nuamba yammu-i ba ta ba cu bīŋwobaljo huonju-nu. Baman naa haa bīŋwobaljo dānyuə-i ba ferəŋ nuə aa ta ba dūuna u karkuuyo‡ yaanŋa-na, u cie gbere-weima famma yaa a pira-bei. Sūmpilantien uŋ bilaa-ba, wuo dii-ba cicēlma dāŋgbəguəŋgu nan temma-na,

† **19:20** Bīŋwobaljo yaa bīŋwuonjo man hilaa hūmma-na aa u pəpuərbilonjo yaa uman hilaa hīema-na. Niəŋ sapitiri 13 baa 16.13.

‡ **19:20** Karkuuyo: Niəŋ 14.9 baa naaruə-i-na cicaara-i-na.

ku maama saa fa baa hūlāanḡu-i. ²¹ Aa naa ko ba sorosibaa-ba-i hiere nanna baa jigāpəruəḡu maḡ waa u nuḡḡu-na. Dūnaamba-i hiere baa kpaalbaa-ba-i baa jo ji ta ba ce ba bāanḡu-i.

20

Bien nuəsiba ndii yuntesinni-i

¹ Ku huonḡu-na, miε mi ne da *dərɔpɔpuərɔbilonɔ naḡo hiire u jo. Fobabalaanḡu diele waa u nanḡa-na baa jəlgəbuə naḡo. ² Uḡ juə ji hi, u bel jīεbincəiḡo-i. U yerre yaa *Sitāni, dinande yaa *Bigāarāḡo. U bilaa-yo vaa-yo baa jəlgə-i u duə ce bien nuəsiba ndii. ³ Uḡ vaa-yo dumaanḡo-na, u sε-yo dii-yo fobabalaanḡu-na aa gbonu-kuə baa diele-i aa tiεlaa-kuə wuə u baa gbāa hel ka pira molonḡo bien daaya həlma-na. Bien daaya da a cor, ba ka suə hiel-o nanna u da yinni cεle.

⁴ Kufanḡu huonḡu-na, mi da fəḡḡətaan-titiεḡa. Bamanḡ waa tiεna-yεi ba hāa-ba fəḡḡə-i ba ta ba gεr. Aa banḡ kuə bamanḡ wuə ba cuu Yesu ninsonḡo huonḡ-nu, banḡ kuə bamanḡ Diilonḡ-nelma maama-na, miε bi da bafamba yaleiḡa-i. Kufanḡu taamba saa ta ba dūuna bīḡwobalḡo yaanḡa-na baa u karkuuyo* bi yaanḡa-na. Ba saa naa bi haa u dānyuə-i ba fεrεḡ nuə. Kuḡ cie dumaanḡo-na, baa sire kuon-nelle-na a jo ji tiεna fəḡḡə-i-na baa *Kirs-a-i da ba ce bien nuəsiba ndii. ⁵ Kuomba sireḡiεlāmma yaa-i mafamma-i. Banamba ka cie bien daaya ka ti aa ba suə sire. ⁶ Bamanḡ ka sire sireḡiεlāmma-na, ba yunni dəlaa! Banḡ yeḡ Diilonḡ-baamba, hāalḡ-kuliḡḡu yufelle bεi. Ba ka ce *Diilojigāntaamba

* **20:4** Karkuuyo: Niεḡ 14.9 baa naaruə-i-na cicaara-i-na.

baa *Kirsã jigãntaamba aa ba ka t̃ɛna f̃ɔŋgũo-i-na
baa Kirsã-i bien nuosiba ndii daayo-na.

Ba yaraa Sitãni-i

⁷ Bien nuosiba ndii-waan daaya da a cor, ba ka hiel *Sitãni-i u kaso-i-na. ⁸ Duo hel, u ka wuora b̃iŋ nilɛiŋa-na hiere a t̃aal Gogi-i baa Magogi-i†. Ba b̃i nelbiliemba yaa dumaanjo-na. U ka wuora gbura-bei wuo ba ji ce berru baa Diilonjo-i. Ba ka hel ŋaa nyɛiŋo. ⁹ Ba hilaa terni-na hiere a jo ji dii Diilon-baamba terienjo-i huonjo, Diilon ŋ kuyen nelle man maama-i, ba juo ji dii-de huonjo. Ŋga dãamu hilaa doro-i-na a jo ji kukul-ba hiere. ¹⁰ Sitãni man taa u t̃aal-ba, ba bilaa ufanjo-i dii-yo d̃an̄gbogunjo-na u kã ka yuo b̃iŋwobaljo-i baa u p̃opuorbilono-i‡. Ba ka ce s̃ulma-i terienjo-na b̃aanjo-i baa isuonjo-i ba sa ji hel-mei dede.

Diilon ŋ ka ger dumaa

¹¹ Ku huonjo-na, mi da f̃ɔŋgõtaan-tetembuo nanjo-i, u waa uupilano; baa u Tienjo-i u doro. Doro-i baa h̃ɛma-i ni gbar halan kutienjo caanjo-na, molo saa ji tiraa da-ni. ¹² Ku huonjo-na, mi da nelbõmbõmbaa-ba man kuu baa nyuonyuo-baamba-i hiere, ba yieraaya f̃ɔŋgõtaan-teterre yaanjo-na, aa da sebebbaa-ba namba puurii, aa bi da cicelman-wuonjo puurii. Baa ger kuonjo daaba-i hiere ba andaanjo-i a saanu baa banjie kuman h̃ɛma-na, a saanu baa man nyegãan sebebbaa daaba-na. ¹³ H̃umman wuyaa nuomba man

† **20:8** Gogi-i baa Magogi-i: Ba b̃i Diilon-bigãaraamba yaa dumaanjo-na bande-i-na. Niŋ Esekial sebe-i-na (Ézéchiel) 38.2; 39.1.

‡ **20:10** B̃iŋwobaljo-i baa u p̃opuorbilono-i, ne-ku 19.20 baa naaru-i cicaara-i-na.

hiere, maa jo baa-ba. Kuliingu-i baa kuon-nellen wuyaa baman hiere, nie jo baa-ba. Baa ger ba andaangu-i hiere a saanu baa ba maacemma-i. ¹⁴ Ban juo ger-ba ti, baa se kuliingu-i baa kuon-nelle-i dii-ni dangboguonngu-na. Hãalin-kuliingu yaa dangboguon daaku-i. ¹⁵ Baman yireinja-i saa waa cicelman-sebe-i-na hiere baa bi se bafamba-i dii-ba dangboguonngu-na.

21

Dorfeleno baa hiefemma

¹ Ku huongu-na, mi da dorfeleno baa hiefemma*. Niman waa dieluo-i-na ni gbuyaa. Dãman-nuoraangu saa waa. ² Aa da Diilonjo nelle hilaa doru-i-na ta di hiire di jo. Yerusalemufeleno yaa juon dumaano-na. U maama saa fa baa fafaangu-i. U gbuu migaan u fere ñaa sinjãran un diiyan u fere dumaa duo ka puona baa u doru-i. ³ Mie nu molo piiye da gbagaga fongotaan-teterre-na wuo: «Diilon-muntienammu dii nelbiliemba holma-na fiefie-i-na! U ka tiena baa-ba, ba ka ce u baamba. Fuo fere yaa ka waa baa-ba, u'i ka waa ba Diilonjo-i.† ⁴ U ka hur ba nyinyolma-i hiere. Kuliingu sie tiraa waa, balaangu sie tiraa waa, kaalungu sie tiraa waa, muliema sie tiraa waa. Ancolomma gbuyaa hiere.‡»

⁵ Kufangu huongu-na, uman tienaana fongotaan-teterre-na u cira: «Fiefie-i-na, mi bir bimbinni-i hiere niifelenni.» Aa gbẽ-mi wuo: «Nel daama-i

* **21:1** Dorfeleno baa hiefemma: Nien Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 65.17.

† **21:3** Nien Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 37.27. ‡ **21:4** Nien Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 25.8; 35.10; 65.19.

hiere ninsoŋo, nyegẽŋ-ma ŋ jina. Huhurma si diime.i.»

⁶ Aa tiraa cira: «Fiefiε-i-na, mi cie mi maacemma-i ti! Muəmei yaan̄ga-i, muəmei huon̄gu-i; muəmei mundommu-i, muəmei mumbálm̄u-i. § Hũŋkuəsin̄ da ni bel uman̄, mi ka hã-yo cicēlman̄-hũnfoelen̄-hũmma-i gbãŋgbãŋ u nyon̄.* ⁷ Da ku saa yar uman̄, mi ka pã-yo pãŋ daama yaa-i. Mi ka waa u Diilon̄ muə aa u waa mi bepol̄o. ⁸ Aa kortaamba-i baa baman̄ naana mi hũmelle-i, baa pəpəraamba-i, baa nelkuraamba-i, baa baman̄ cien̄ bĩŋwosĩni-i, baa isuətaamba-i, baa cufəbuoltaamba-i ka hel baa coikartaamba-i ba ka dii bafamba-i dãn̄gbəguəŋgu nan̄ temma-na, ku maama saa fa baa hũlãan̄gu-i. Hãalĩŋ-kuliŋgu yaa ka waa kufan̄gu-i.»

Yerusalemufeləŋo

⁹ *Dərpəpuərbiemba niehãi-baamba man̄ naa bella cimmu niehãi-muumu-i baa āmbalperiema-i mu həmmu-na, unan̄o jo ji gbē-mi wuə: «Jo mi ji pigãan̄-ni sin̄jārãŋo-i, jo ŋ ji da *Tũmbilon̄o dərŋo-i.»

¹⁰ *Diilon̄-Yal diε sire-miε. Mi da dərpəpuərbilon̄o kãa baa-mi tãnujaataama nan̄o dərə-i-na ka pigãan̄-mi Diilon̄o nelle-i, ka pigãan̄-mi Yerusalemu man̄ hilaa dərə-i-na tuə hiire u jo.

¹¹ Diilon̄o naa ce u tuə caa da kpoikpoi ŋaa fuə uŋ caa dumaa. U taa u caa ŋaa jape-tãmpēlle, da muimui ŋaa kamoeyilanni. ¹² Kokojaataama nan̄o naa dii-yo huəŋga, baa dumien̄a cĩncieluo a hãi, baa dərpəpuərbiemba cĩncieluo ba bi hãi

§ 21:6 Nieŋ 1.8. * 21:6 Nieŋ Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 55.1.

ba ta ba niya dumien daaya-i. Baa naa nyegēn *Isirahel dūnni cīncieluo ni hāi niini yireiṅa-i dumienṅa yammu-na, dūngu dūngu baa ku dumelle.

¹³ Dumienṅa sa-a-siei waa koko yammu naa-i-na hiere: a siei bāpagūngu-na, a siei bāsuurūngu-na, a siei doryanṅa-na, a bi siei cicaaryanṅa-na.† ¹⁴ Baa naa jina koko daayo tuole-i baa tāmpien cīncieluo a hāi. Baa naa bi nyegēn Tūmbilonṅo *pōpōrbien cīncieluo ba hāi baamba yireiṅa-i tāmpien daaya-na.

¹⁵ Kuufingu waa baa dōrpōpōrbilonṅo maṅ taa u piye baa-mi. Ku waa sēne-gboruonṅu. Uu naa saaya u fi nelle-i baa di dumien-yammu-i baa koko fuo fere-i hiere. ¹⁶ Nelle naa waa pōgōnni naa, di pōpōrma taa ma saa baa di kpokpomumma-i. Dōrpōpōrbilonṅ wuṅ fi-de hiere baa u gboruonṅu-i a da yiṅgu diei yuu sitadibaa‡ neifien-niediei; ku saa baa kilobaa neifelle nuṅsūṅ. Di pōpōrma-i baa di kpokpomumma waa kuuduonṅu, halle baa di jajaatamma-i hiere. ¹⁷ Wuṅ fi koko jajaatamma-i a da u yuu nelbilien miε nakōrni§ komuon-niehāi baa ni naa; ku saa baa metiribaa komuonṅa siei baa ba ndii temma. ¹⁸ Koko daayo naa ma baa jape-tāmpelle, aa nelle fande fere-i di ma baa sēne kerre. Sēne daayo taa u ne u tānu ṅaa kamoele. ¹⁹ Tāmpēfefeṅa-i a sīnni-na hiere a yaa naa ce tuṅnu koko tuole-i:

† **21:13** Nien Esekīel sebe-i-na (Ézéchiel) 48.30-35. ‡ **21:16** Sitadibaa: Gireki ba niifinni-i. Sitadi diei yuu metiribaa nuṅsūṅ. Terienṅu fanṅu-na, sitadibaa neifien-niediei yuu kilobaa neifelle nuṅsūṅ temma. § **21:17** Nakōrni: Yiinataamba taa ba fi baa ba nakōrni-i, a ce dumaanṅo-na ba kuufingu-i ba bī-ku nakōruonṅu. Nakōruonṅu diei saa baa metiri boluonṅ temma.

Dielã-diele-i jape-tãmpêlle,
 hãaliŋ-diele-i safir-tãmpêlle,
 sieliŋ-diele-i agate-tãmpêlle,
 naaliŋ-diele-i emerodi-tãmpêlle,
²⁰ diiluŋ-diele-i onike-tãmpêlle,
 niediei-diele-i sarduoni-tãmpêlle,
 niehãi-diele-i kirsoliti-tãmpêlle,
 niisiei-diele-i beril-tãmpêlle,
 nennaa-diele-i topasi-tãmpêlle,
 c̄nciel-diele-i kirsopasi-tãmpêlle,
 c̄ncieluo baa dielã-diele-i turkuosi-tãmpêlle
 aa c̄ncieluo baa hãaliŋ-diele-i ametisi-tãmpêlle.

²¹ Baa naa sisin̄ dumien̄a c̄ncieluo baa a hãi-
 waan̄ daaya d̄nfenni-i baa niibilenniŋ-tãmp̄ien̄a.
 D̄nfien̄gu diei tãmp̄ẽfifille diei. Baa naa ce s̄ene-
 kerre a haa ponsanatigerre-na hiere. U taa u ne u
 tãnu ŋaa kamoele.*

²² Diilon̄-d̄n̄gu saa waa nel daade-na. Itien̄o-i
 Diilon̄o-i Weimantien̄o-i, baa *T̄mbilon̄o-i, ban̄
 yeŋ ba ferε, yungu si dii Diilon̄-d̄n̄gu waama-
 na. ²³ Diilon̄ uŋ cie di ta di caa kpoikpoi du-
 maan̄o-na, b̄aan̄-maama saa waa bei, cein̄-maama
 saa bi waa bei. T̄mbilon̄o yaa waa ba fit̄nuo-i.
²⁴ Nuomba-i nil̄ien̄a-na hiere, ba ka ta ba ce ba
 b̄aan̄gu-i nel daade cecerma-na. J̄amatigibaa-
 ba-i h̄ema-na hiere, ba ka jo baa ba naḡan̄-niini-i
 kusuŋ-nu'i. ²⁵ Ba sa suo isuŋgu nel daade-na,
 a ce dumaan̄o-na di dumien̄a yammu sa b̄in̄ da.
²⁶ Ba ka jo baa nil̄ien̄a-i hiere a b̄imb̄ifafanni-i baa
 a daluo-i kusuŋ-nu'i. ²⁷ Ŋga b̄in̄k̄ubabalaan̄gu sie

* **21:21** Niēŋ Isayi sebe-i-na (Ésaie) 54.11-12.

gbāa suur-die, pəpəraamba sie gbāa suur, coikartaamba sie bi gbāa suur. Baŋ nyegāaŋ bamaŋ yireiŋa-i Tūmbiloŋo cicēlmaŋ-sebe-i-na, ba yaa ka suur yon.†

22

¹ *Dərpəpuərbilon wuə pigāaŋ-mi cicēlmaŋ-nuoraŋgu-i. Ku gbuu ta ku ne da kilekilekile. Ku taa ku būŋ ku hel Diiloŋo-i baa Tūmbiloŋo-i ba teterre yaa nuə-i* ² ku suur nellen-huəŋga-na. Cicēlmaŋ-tibiŋgu waa nuoraŋ daaku kətənni hāi-i-na hiere. Ku taa ku maŋ cīncieluo i hāi benduəle-na; ceŋo ceŋo ku maŋ. Ba taa ba ce perru baa ku fielu-i niŋeŋa-na hiere. ³ Diiloŋ uŋ haa u nubabalaŋgu-i kumaŋ nuə-i, ku sie gbāa da nel daade-na.

Diiloŋo-i baa Tūmbiloŋo-i ba teterre ka waa nellen-huəŋga-na. Diiloŋo cāarāamba ka ta ba jo ba jaal-o die. ⁴ Ba ka ta ba da u yufelle, u yerre ka nyegēŋ ba yaadāmma-na. ⁵ Itieŋo-i Diiloŋo ka ce terieŋgu-i cerre hā-ba. A ce dumaŋo-na ba sie tiraa ta ba suə isuəŋgu nel daade-na; fitiŋ-maama sie tiraa waa-bei, bāaŋ-maama sie bi tiraa waa-bei. Ba ka tīe fōŋgūə-i-na gbula, ba sa ji kā terieŋgu.

Yesu jomma piyaa

⁶ Ku huəŋgu-na, *dərpəpuərbiloŋo gbē-mi wuə: «Nel daama-i hiere ninsoŋo, huhurma si dii-mei. Itieŋo-i Diiloŋo maŋ diyaan nelma-i u *pəpuərbiemba nunni-na, u puəraa u

† **21:27** Nien Isayi sebe-i-na (Ésaïe) 60.3-5,11,19-20; 52.1 baa Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 44.9. * **22:1** Cicēlmaŋ-nuoraŋgu: Nien Esekiel sebe-i-na (Ézéchiel) 47.1 baa Sakari sebe-i-na (Zacharie) 14.8.

dōrpōpuōrbilōņo duō ji tūnu u cāarāamba-i
mamaņ ka ce yibienj daaya-na.»

⁷ Yesu waanj-ma wuō: «Niēņ, mi ka jo yibienj
daaya-na! Bamaņ bilaa nelma maņ nyegāaņ sēbē
daayo-na nammu hāi, kutaamba yunni dōlaa.»

⁸ Nel daama-i hiere, muō Nsāa mi daa-ma nuō,
aa tiraa nu-ma baa mi tūnni-i. Miņ daa-ma du-
maano-na, dōrpōpuōrbilōņo maņ pigāaņ-mi baa-
ma, mi dūuna u yaanġa-na da mi jaal-o. ⁹ U gbē-
mi wuō: «Baa ce dumaa! Muō baa nuōņo-i hiere
Diilonj-cāarāaņ miē. Ii dii kuuduōņgu yaa baa
ņ natobimba-i *Diilopōpuōrbiemba-i, baa bamaņ
bilaa sēbē daayo nelma-i nammu hāi hiere; unaa
saa maar unano. Diilonj'o'i gbīē baa jaaluņ daaku
temma-i!»

¹⁰ Aa naa cira: «Nel daama cemmaņ-huōņgu hii
tī, a ce dumaaņo-na baa fuo mamaņ nyegāaņ sēbē
daayo-na. ¹¹ Bamaņ ciēņ kuubabalaanġu-i, ba cor
baa ba kuubabalaanġu cemma-i. Bamaņ guōlaaya
ba fēē, ba cor ba ta ba guōla ba fēē ba kā. Bamaņ
ciēņ ānfafamma-i, ba faya ba fēē baa ma cemma-i.
Bamaņ biyaa Diilonj-maama-i, ba cor ba ta ba ce
Diilonj huōņga-i.»

¹² Yesu waanj-ma wuō: «Niēņ, mi ka jo yibienj
daaya-na! Aa da miē mi jo, mi ka bel bīņkūņgu mi
naņ-na ji pā nelieņo nelieņo baa u maacemma sullu-i.†

¹³ Muōmei yaanġa-i muōmei huōņgu-i, muōmei
diēlūō muōmei tuogbuole-i, muōmei mundommu-i
muōmei mumbālmui-i.‡» ¹⁴ Bamaņ saaraanj ba
jonġorbaa-ba-i ba yunni dōlaa. Ba ka da wuo

† 22:12 Niēņ Gbeliēmaņ-nalāanġu-na (Psaume) 28.4 baa Seremi
sēbē-i-na (Jérémie) 17.10. ‡ 22:13 Niēņ 1.8.

cicēlmaņ-tibiņgu biena-i aa da munsuurmu Yerusalemufelēņo-na. ¹⁵ Nga pəpəraamba-i, baa isuotaamba-i, baa kakarkuontaamba-i, baa nelkuraamba-i, baa cufēbuoltaamba-i, baa coimaņ muyaanu bamaņ yunni-i hiere ba sie da munsuurmu.

¹⁶ «Muo Yesu, muomei puora mi dərpuorbiloņo-i baa nel daama-i u duo ji waņ-ma pigāaņ Diiloņ-dūņ-baaņ namaaņo-i hiere. Muomei *Davidi hāayēlņ muoņo-i. Muomei cuoməele-iš.»

¹⁷ *Diiloņ-Yalle-i baa Tūmbiloņo dərņo-i* ba cira: «Jo!»

Umaņ duo bi nu-ma, u gbē u cira: «Jo!»

Hūņkuosīņ da ni bel umaņ, kutieņo jo. Umaņ duo tuo taara cicēlmaņ-hūmma-i, u jo u ka da-ma gbāņgbāņ.

Andaperieņgu

¹⁸ Muo Nsāa, mi ka gboya-nei baa nel daama-i: Nelma maņ waaņ sebe daayo-na, nuoni maņ da ņ nu-ma aa dii kumaņgu mei naara, āmbalma maņ maama-i waaņ sebe huoņga-na, Diiloņo ka naara-meī ņ muliema-na. ¹⁹ Umaņ duo bi hiel kumaņgu nel daama-na, Diiloņo ka hiel kutieņo nuņgu-i bimbifafanni maņ maama-i waaņ sebe daayo-na: U sie da wuo cicēlmaņ-tibiņgu biena-i, u sie bi da suur Diiloņo nelle-na.

²⁰ Ninsowaraņo yaa waaņ daama-i baa-mi hiere, u gbaraa-ma wuo: «Mi ka jo yibieņ daaya-na ninsoņo.»

Yesu, Itieņ nuo, jo! Mi taara ku yaa-i.

§ 22:16 Nieņ 2.28; 5.5. * 22:17 *Tūmbiloņo dərņo yaa Diiloņ-dūņ-baamba-i. Nieņ 19.5-10.

21 Itieno-i Yesu u kāyā-nei hierē.

Diilon-nelma Tobisĩfelenni
New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Cerma)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

All rights reserved.

2014-04-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

5ffe1c98-1ba9-54d8-8f4c-03a7c12fba11